

Nr 187

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken, m. m.; given Stockholms slott den 31 mars 1955.

Under åberopande av bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken; samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 10 juni 1949 (nr 382) om införande av föräldrabalken.

GUSTAF ADOLF

Ingvar Lindell

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås, att Stockholms förmyndarkammare skall upphöra att vara organ för förmyndarkontrollen i huvudstaden samt att denna kontroll i stället skall omhänderhavas av en stadens nämnd, kallad överförmyndarnämnden.

Förslag
till
Lag
om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken

Härigenom förordnas, dels att 19 kap. 2 och 14 §§ samt 20 kap. 33 och 40 §§ föräldrabalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att i 19 kap. skall införas en ny paragraf, betecknad 16 §, av nedan angiven lydelse.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

19 kap.

2 §.

I Stockholms stad skall *överförmyndare icke utses utan skall vad om överförmyndare stadgas gälla förmyndarkammaren. Dock må frågor om samtycke, tillstånd eller förordnande, varom sägs i 15 kap. 5, 8, 9, 10, 12 och 14 §§, i den mån Konungen därom förordnar å förmyndarkammarens vägnar upptagas och avgöras av någon dess ledamot eller tjänsteman eller annan lämplig person, som rådhusrätten utser.*

Ledamot av förmyndarkammaren och den som är utsedd att i angivna hänseende fullgöra överförmyndares åligganden må ej, utan att Svea hovrätt givit tillstånd därtill, av rådhusrätten förordnas till förmyndare eller god man.

14 §.

Rätten skall vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden. Med avseende å Stockholms förmynden.

Rätten skall vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

darkammare utövas denna tillsyn av Svea hovrätt.

Överförmyndaren är — — — — — underkastad ämbetsansvar.

16 §.

Överförmyndarnämnden i Stockholm skall bestå av tre ledamöter. Bestämmelserna i 5 §, 7—10 §§ och 14 § andra stycket i detta kapitel skola i tillämpliga delar gälla ledamot av nämnden. I övrigt skall vad om överförmyndare stadgas äga motsvarande tillämpning å nämnden; dock må frågor som ankomma på nämnden, i den mån Konungen där-om förordnar, å nämndens vägnar avgöras av någon dess ledamot eller tjänsteman.

Staden äger uppbära arvode som avses i 12 §. Sådant arvode må, då särskilda skäl föranleda därtill, eftergivas av staden.

20 kap.

33 §.

Talan mot överförmyndarens beslut föres skriftligen hos rätten inom två veckor från den dag klaganden erhöi del av beslutet.

Med avseende å talan mot beslut som Stockholms förmyndarkammare meddelar skall i stället för vad i första stycket sägs gälla vad som är föreskrivet om talan mot rättens beslut.

40 §.

Över hovrättens beslut i fråga som avses i 39 § må klagan ej föras. Samma lag vare med avseende å ärende som först handlagts av överförmyndaren. Vad sist sagts gäller dock ej ärende som handlagts av Stockholms förmyndarkammare.

Över hovrättens beslut i fråga som avses i 39 § må klagan ej föras. Samma lag vare med avseende å ärende som först handlagts av överförmyndaren.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957; dock skall med avseende å talan mot beslut av Stockholms förmyndarkammare samt mot hovrättens beslut i ärende, som handlagts av förmyndarkammaren, även efter lagens ikraftträdande gälla vad i äldre lag är stadgat.

Val av ledamöter i Stockholms överförmyndarnämnd och ersättare för dem skall ske under år 1956 i enlighet med de nya bestämmelserna.

F ö r s l a g

till

L a g

om ändrad lydelse av 5 § lagen den 10 juni 1949 (nr 382) om införande av föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 5 § lagen den 10 juni 1949 om införande av föräldrabalken skall erhålla följande ändrade lydelse.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

Arvode, varom förmäles i 19 kap. 12 § föräldrabalken, skall ej utgå till *Stockholms förmyndarkammare* beträffande sådant *förmynderskap för underårig eller godmanskap*, som ställts under Stockholms rådhusrätts tillsyn i samband med inregistrering av bouppteckning, för vilken bouppteckningsavgift utgått.

Arvode, varom förmäles i 19 kap. 12 § föräldrabalken, skall ej utgå till *Stockholms stad* beträffande sådant godmanskap, som ställts under Stockholms rådhusrätts tillsyn i samband med inregistrering av bouppteckning, för vilken bouppteckningsavgift utgått.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med chefen för inrikesdepartementet fråga om *omorganisation av förmyndarkontrollen i Stockholm* samt anför därvid följande.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 22 juni 1950 tillkallade jag den 12 februari 1951 en särskild sakkunnig, regeringsrådet Erik M. Kellberg, för att biträda med utredning rörande — såvitt nu är i fråga — omorganisation av förmyndarkontrollen i Stockholm. Till sekreterare utsågs den 19 november 1951 hovrättsassessorn Sara Falk.

I direktiven för utredningsmannen framhöll jag, att förmyndarkontrollen i Stockholm på grund av historiska skäl är ordnad på annat sätt än i riket i övrigt. Enligt de allmänna reglerna på detta område står förmyndares förvaltning under tillsyn av överförmyndaren. I regel finnes för varje kommun en överförmyndare, som väljes för fyra år av stads- eller kommunalfullmäktige. Rätten skall vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden. I åtskilliga fall erfordras för åtgärd av förmyndaren i fråga om förvaltningen av den omyndiges egendom tillstånd av överförmyndaren eller rätten. Den av förmyndaren utövade förvaltningen skall sålunda stå under kontroll av två andra organ, nämligen överförmyndaren och rätten, vilken senare också skall kontrollera överförmyndaren. I Stockholm finnes emellertid icke någon överförmyndare, utan dennes funktioner fullgöres i stället huvudsakligen av ett särskilt organ, Stockholms förmyndarkammare, som tillkommit redan på 1600-talet. Förmyndarkammaren är nära anknuten till Stockholms rådhusrätt, som genom en särskild förmynderskapsavdelning fullgör de funktioner i fråga om förmyndarvården som ankommer på rätten. Förmynderskapsavdelningen består till väsentlig del av samma personer som sitter i förmyndarkammaren. Med hänsyn härtill har genom en lagändring år 1942 föreskrivits att den övervakningsskyldighet, som enligt allmänna regler åvilar rätten beträffande överförmyndarens verksamhet, i fråga om förmyndarkammaren skall utövas av Svea hovrätt.

Vidare framhöll jag i direktiven för utredningen, att frågan om förmyndarkammarens fortsatta bestånd hade upptagits vid flera tillfällen utan att

dock någon avveckling av kammaren kommit till stånd samt att spørsmålet åter hade blivit aktuellt. I ett i april 1949 avgivet betänkande rörande rationalisering av bl. a. förmyndarkammarens verksamhet hade nämligen särskilda utredningsmän inom Stockholms stadskanslis organisationsavdelning påpekat, att de årsredogörelser som förmyndarkammaren, med anledning av bestämmelserna om Svea hovrätts kontroll över kammarens verksamhet, insände till hovrätten icke kunde vara till nytta för den kontroll som hovrätten utövade; denna kontroll var mera formell än reell. Med hänsyn bl. a. härtill ansåg jag det påkallat, att organisationsfrågan ånyo utreddes.

Jag anförde, att en omläggning av förmyndarkontrollen kan tänkas ske efter skilda linjer. En möjlighet vore att i huvudsak bibehålla den nuvarande organisationen men förstärka den kontroll över överförmyndarverksamheten som skall utövas av domstol, så att den blir fullt effektiv. Den nyss omtalade, inom Stockholms stadskanslis organisationsavdelning verkställda utredningen hade — såvitt angår nu förevarande spørsmål — utmynnat i ett förslag att förmyndarkammaren fortfarande skulle vara anknuten till rådhusrätten men att den skulle stå under ledning av särskilda överförmyndare, som icke skulle behöva ha domarkompetens men som borde vara skolade och erfarna i ekonomiska frågor. En annan lösning skulle vara att helt häva det organisatoriska sambandet mellan överförmyndarorganisationen och rådhusrätten. Jag fann för min del övervägande skäl tala för att man borde söka en lösning efter den senare linjen samt framhöll att det borde noggrant övervägas, huruvida överförmyndaruppgifterna bör omhändervhas av organ av samma typ som i riket i övrigt eller om en särskild förvaltningsorganisation bör skapas. I sistnämnda fall borde formerna härför närmare utredas.

Utredningsmannen har till fullgörande av sitt uppdrag den 30 juni 1954 avgivit en promemoria (stencilerad) innehållande förslag till ändrade bestämmelser om förmyndarkontrollen i Stockholm jämte därtill hörande motiv.

Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av Svea hovrätt, överståthållarämbetet efter hörande av Stockholms stad, Stockholms rådhusrätt efter hörande av Stockholms förmyndarkammare, Sveriges advokatsamfund, svenska bankföreningen och svenska stadsförbundet. Vidare har yttrande inkommit från Sveriges juristförbund.

Sedan ärendet härefter ytterligare beretts inom justitiedepartementet, anholder jag nu att få upptaga det till behandling.

I. Historik

Stockholms förmyndarkammare inrättades genom kungl. förordning den 27 april 1667. Såsom anledning angavs i förordningen såväl den skada, som tillfogades omyndiga genom att vårdslösa förmyndare förfor deras ägodelar och försummade att sörja för deras uppfostran, som även de olägenheter, vilka ådrogs förmyndarna genom förmynderskapen. Till avhjälpan-

härav meddelades bestämmelser, vad angick borgerskapet i staden, att förvaltningen av omyndigs egendom i regel skulle utövas i samråd med förmyndarkammaren. Kammaren anknöts till Stockholms rådhusrätt. I mitten av 1800-talet förenades den med rådhusrättens förmyndarskapsavdelning.

Förmyndarkammarens befogenheter med avseende å omyndigs egendom utvidgades med tiden. Enligt kungl. instruktion den 21 juni 1907 (bihang till svensk författningssamling, nr 41) tillkom det förmyndarkammaren att utöva vård och inseende över de under Stockholms stads domvärjo lydande omyndigas samt frånvarande och okända arvingars tillhörigheter i fastigheter, lösegendom, kontanta medel och värdehandlingar. Särskilt skulle tillses att tillgångarna var placerade på tillfredsställande sätt och att de icke minskades med mindre det prövades nödigt för de omyndigas sannskyldiga nytta. Förmyndarkammaren förvaltade de omyndigas kontanta medel och var i denna del att likställa med en bankinrättning. Värdehandlingar förvarades av kammaren, varemot förvaltningen av desamma i huvudsak utövades av förmyndarna eller eljest förordnade gode män under viss kontroll från kammarens sida.

Genom lagen den 27 juni 1924 (nr 320) om förmyndarskap jämte därmed sammanhängande lagstiftning ställdes beträffande riket med undantag av Stockholm förmyndarvården från och med den 1 januari 1925 under tillsyn av rätten och kommunvis utsedda överförmyndare, varjämte föreskrifter meddelades om överförmyndarnas verksamhet. Bestämmelser om förmyndarkammaren upptogs i 13 § lagen den 27 juni 1924 (nr 321) angående införande av lagen om förmyndarskap. Enligt detta lagrum skulle med den nya lagens ikraftträdande förmyndarkammaren upphöra med den verksamhet, som i enlighet med äldre föreskrifter utövats. Kammarens förvaltning av omyndigas samt frånvarande och okända arvingars kontanta medel skulle dock fortfarande handhavas av kammaren, såvitt anginge medel som där inestode, när nya lagen trädde i kraft. Intill dess Kungl. Maj:t annorlunda förordnade skulle överförmyndare icke utses i Stockholm, utan skulle under tiden de nya stadgandena om överförmyndare i stället gälla i fråga om förmyndarkammaren.

Redan under förarbetena till förmyndarskapslagen hade strävanden att bibehålla förmyndarkammaren gjort sig gällande, bland annat från Stockholms rådhusrätts sida. Efter lagens tillkomst upptogs förhandlingar mellan delegerade för Stockholms stad och förmyndarkammaren angående det definitiva ordnandet av överförmyndariet i Stockholm. De delegerade framlade år 1929 ett betänkande, vari föreslogs att den genom förmyndarskapslagstiftningen tillkomna provisoriska anordningen skulle tills vidare bibehållas. I enlighet härmed utslöts år 1933 ur 13 § promulgationslagen till förmyndarskapslagen bestämmelsen att Konungen ägde förordna, att överförmyndare skulle utses i Stockholm. Genom kungl. brev till överståthållarämbetet den 24 november 1933 (nr 632) föreskrevs, att förmyndarkammarens kvarstående medelsförvaltning skulle den 1 januari 1934 övertagas av staden och utövas genom drätselnämnden.

Frågan om förmyndarkontrollen i Stockholm har senare utretts av särskilda sakkunniga inom justitiedepartementet, tillkallade enligt ett år 1938 av Kungl. Maj:t givet bemyndigande. De sakkunniga, som avlämnade ett betänkande år 1941, stannade vid att föreslå bibehållandet i princip av gällande organisationsform i Stockholm men förordade, att det skulle ankomma på Svea hovrätt i stället för — såsom enligt 1924 års förmynderskapslag ditills varit fallet — rådhusrätten att övervaka förmyndarvården i Stockholm. Genom lag den 12 juni 1942 (nr 357) om ändring av 13 § promulgationslagen till förmynderskapslagen överflyttades enligt förslaget tillsynen över förmyndarkammaren till Svea hovrätt.

Den förut nämnda, inom Stockholms stadskansli år 1949 framlagda utredningen utmynnade i ett förslag att omorganisera förmyndarkammaren. Förslaget innebar i huvudsak att kammaren skulle vara uppdelad på två rotlar, vardera under ledning av en överförmyndare. Dessa skulle stå under tillsyn av rådhusrätten. Förslaget synes i nu berörda delar icke ha föranelett någon åtgärd från stadens sida.

II. Gällande bestämmelser om förmyndarkontroll, m. m.

Föräldrabalken innehåller i 9—19 kap. stadganden om förmyndarvården och i 20 kap. vissa därtill hörande processuella bestämmelser. Regleringen av detta ämne i föräldrabalken har ersatt 1924 års lagstiftning.

Bestämmelserna om ö v e r f ö r m y n d a r e återfinnes i 19 kap. föräldrabalken. I regel skall en överförmyndare väljas för varje kommun. Om tillsynen icke kan utövas av en överförmyndare ensam, må dock rätten på framställning av kommunen förordna att flera överförmyndare skall väljas. I sådant fall äger rätten indela kommunen i distrikt eller bestämma annan lämplig grund för förmynderskapens fördelning mellan överförmyndarna. Valet avser en tid av fyra år och skall förrättas av kommunens beslutande representation inom utgången av oktober månad året före det, med vilket överförmyndarens tjänstgöringstid börjar. Om överförmyndaren avgår före valperiodens utgång, skall annan väljas för den tid som återstår.

Överförmyndaren skall vara i praktiska värv väl förfaren och ha uppnått 25 års ålder. Han får icke vara omyndig eller i konkurstillstånd. Rätt att avsäga sig uppdraget äger endast den som icke är bosatt inom kommunen, ämbets- eller tjänsteman som av sin befattning är förhindrad att fullgöra uppdraget, den som efter de fyra sistförflutna årens tjänstgöring som överförmyndare är i tur att avgå från befattningen, den som uppnått 60 års ålder och den som eljest uppgiver förhinder, vilket godkännes av valmyndigheten. Överförmyndare som finnes icke vara lämplig kan när som helst av rätten entledigas. Med avseende å sin befattning är överförmyndaren underkastad ämbetsansvar. För varje överförmyndare skall väljas en ersättare, och om både överförmyndaren och ersättaren är förhindrade uppehålla befattningen, äger rätten förordna tillfällig vikarie.

Överförmyndaren äger uppbära arvode till belopp, motsvarande en procent av den omyndiges behållna årsinkomst, där denna icke överstigit 200 kronor, och eljest två procent därav, dock av varje omyndig högst 1 000 kronor för år. I vissa fall ankommer på rätten att bestämma arvodet. Om det finnes lämpligt, äger kommunen lämna bidrag till arvodet och till bestridande av de med verksamheten förenade kostnaderna. Kommunen har även rätt att i ordning, som godkännes av Kungl. Maj:t, bestrida samtliga utgifter för dessa ändamål och att om så sker uppbära de eljest till överförmyndaren utgående arvoden.

Genom överförmyndarens verksamhet underkastas förmyndarnas förvaltning av de omyndigas tillgångar en fortlöpande reglering och kontroll. Överförmyndarens uppgifter är av olika slag; här skall endast givas en översikt av de viktigaste bestämmelserna.

Vissa åtgärder med avseende å omyndigs egendom får icke företagas utan överförmyndarens medgivande. Såväl placeringen av penningmedel som förfogandet över värdehandlingar är sålunda i viss utsträckning beroende av överförmyndarens tillstånd. För omyndig delägare i dödsbo får endast med överförmyndarens samtycke slutas avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, och sådant samtycke fordras i allmänhet även för arvskifte i dödsbo vari omyndig äger del. Vidare får förmyndaren i regel endast med överförmyndarens samtycke låta den omyndige driva näring eller å dennes vägnar upptaga lån, ingå växelförbindelse eller borgen eller pantförskriva eller bortgiva egendom. För upplåtelse av servituts- eller nyttjanderätt till omyndigs fasta egendom kräves likaledes i regel överförmyndarens samtycke. Om förmyndaren hos rätten ansökt om tillstånd att försälja eller inteckna sådan egendom, åligger det överförmyndaren att i ärendet avgiva yttrande.

Med ledning av förteckning över den omyndiges tillgångar och andra redovisningshandlingar, som förmyndaren har att avgiva till överförmyndaren, skall denne granska förmyndarens förvaltning. Därvid skall särskilt tillses att tillgångarna är anbragta med erforderlig trygghet och att de lämna skälig avkastning samt att utgifterna för den omyndige icke överstigit vad som må anses skäligt. Överförmyndaren äger yrka att förmyndaren skall beediga förteckningen över tillgångarna samt har att påkalla rättens ingripande mot förmyndare som icke inkommer med föreskrivna handlingar. Överförmyndaren äger även genomgå till förvaltningen hörande räkenskaper, betalningsbevis och andra verifikationer samt värdehandlingar. I fall där särskild sakkunskap erfordras äger överförmyndaren anlita annan att utföra eller biträda vid revisionen. Om granskningen ger anledning därtill, skall överförmyndaren bereda förmyndaren tillfälle att förklara sig samt i svårare fall påkalla rättens ingripande mot denne. Varje år skall överförmyndaren till rätten överlämna en uppgift (årsredogörelse) rörande tillsynen över förmyndarnas förvaltning under föregående år. Överförmyndaren skall därjämte föra bok angående de förmynderskap som inskrivits hos rätten och förteckning över ärenden rörande ej inskrivna förmynderskap.

I förekommande fall äger överförmyndaren göra ansökan hos rätten att

någon skall förklaras omyndig, att förmyndare skall förordnas eller entledigas eller att dödsbo, vari omyndig äger del, skall avträdas till förvaltning av boutredningsman. Sistnämnda befogenhet tillkommer överförmyndaren jämlikt 2 kap. 1 § första stycket lagen om boutredning och arvskifte.

Närmare föreskrifter om överförmyndares verksamhet är meddelade i överförmyndarkungörelsen den 31 mars 1952 (nr 304).

Med rätten förstås den allmänna underrätt, vid vilken förmynderskapet är inskrivet (förmynderskapsdomstolen). Vid sidan av sin omedelbara befattning med förmyndarvården skall rätten utöva tillsyn över överförmyndarnas verksamhet. Rätten skall sålunda granska den av överförmyndaren avgivna årsredogörelsen och dennes förteckning över ärenden rörande icke inskrivna förmynderskap ävensom med lämpliga tidsmellanrum den av överförmyndaren förda förmynderskapsboken; där det finnes lämpligt äger rätten verkställa särskild inspektion hos överförmyndaren (förmyndarvårdskungörelsen den 31 mars 1952, nr 303). Det åligger därjämte rätten att skyndsamt lämna överförmyndaren meddelande om alla förmynderskap som inskrives samt att ge honom del av rättens beslut i förmynderskapsärenden (kungörelsen den 16 december 1949, nr 661, om skyldighet för domstol att lämna uppgifter i mål och ärenden enligt föräldrabalken).

I Göteborg är utsedda tre överförmyndare och i Malmö två överförmyndare. I vardera av städerna Jönköping och Växjö är likaledes utsedda två överförmyndare. I övrigt torde endast i ett fåtal kommuner på landsbygden avvikelse ha skett från huvudregeln om en överförmyndare i varje kommun. Då flera överförmyndare utsetts, har förmynderskapen vanligen fördelats dem emellan efter registernamnens begynnelsebokstäver. Överförmyndarna har valts från skilda yrkesgrupper: jurister i allmän eller enskild tjänst, banktjänstemän, präster, lärare, enskilda företagare, hantverkare och fackarbetare. Deras uppdrag fullgöres i allmänhet vid sidan av förvärvsarbete. Om överförmyndaren har tillgång till kontor eller annat lämpligt arbetsrum, brukar detta användas som expeditiionslokal. I större distrikt förekommer, att kommunen ställer lokal till förfogande kostnadsfritt eller eljest på förmånliga villkor. Eljest utföres göromålen i allmänhet i överförmyndarens bostad. Endast i de största kommunerna torde avlönat biträde anlitas för skrivarbete och handräckning. Kontanta bidrag till arvode och omkostnader lär förekomma endast i ett fåtal kommuner. Möjligheten för kommunen att själv uppbära överförmyndararvodena och med desamma bestrida utgifterna för verksamheten har icke anlits i något fall.

Från överförmyndarinstitutionen sådan denna i allmänhet är anordnad skiljer sig förmyndarkammaren genom sin organisation med fast anställda befattningshavare och genom sin anknytning till Stockholms rådhusrätt. Frånsett därav betingade särskilda föreskrifter är de allmänna bestämmelserna om förmyndarkontrollen tillämpliga jämväl å kammarens verksamhet.

Enligt föräldrabalken 19 kap. 2 § skall i Stockholms stad överförmynd-

dare icke utses utan skall vad om överförmyndare stadgas gälla förmyndarkammaren. Dock må enligt samma paragraf frågor om samtycke, tillstånd eller förordnande — avseende i huvudsak placering och förvaltning av penningmedel och värdepapper — i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar, å kammarens vägnar upptagas och avgöras av någon dess ledamot eller tjänsteman eller annan lämplig person som rådhusrätten utser. Sådant bemyndigande har meddelats endast för kammarens ledamöter.

Rörande förmyndarkammarens verksamhet har föreskrifter givits senast i kungl. brev till överståthållarämbetet den 5 december 1952 (nr 801). Föreskrifterna, som gäller från och med den 1 januari 1953 och nära överensstämmer med dessförinnan gällande bestämmelser rörande verksamheten, innehåller i huvudsak följande. Kammaren består av borgmästaren som ordförande och fyra assessorer, de s. k. förmynderskapsassessorerna. I handläggning av ärende som icke avser visst förmynderskap eller godmanskap deltagar samtliga ledamöter. I övrigt sammanträder kammaren icke med fem utan med tre ledamöter, vilket sammanhänger med följande organisation av arbetet. Kammarens förmynderskapsbok är delad i fyra rotlar, å vilka förmynderskapen och godmanskapen fördelas efter registernamnens begynnelsebokstäver. Efter samma grunder är förteckningen över ärenden rörande icke inskrivna förmynderskap delad. Varje rotel förestås av en assessor. Ärende som avser visst förmynderskap eller godmanskap handlägges av borgmästaren, den till tjänsteåren äldste assessorn och den assessor till vars rotel ärendet hör. Om ärendet tillhör den äldste assessorns rotel, deltagar jämte borgmästaren och nämnde assessor den till tjänsteåren näst äldste av assessorerna. Assessor ensam äger att beträffande förmynderskap eller godmanskap, som tillhör hans rotel, i kammarens ställe handlägga sådana frågor om samtycke, tillstånd eller förordnande som avses i föräldrabalken 19 kap. 2 §. Om han finner dylikt beslut icke böra meddelas eller anser frågan tveksam, skall ärendet hänskjutas till kammaren. Vidare åligger det assessor att utföra åtskilliga andra göromål. I övrigt skall kammaren och dess befattningshavare, i den mån icke annat blivit föreskrivit, i tillämpliga delar ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i överförmyndarkungörelsen.

Med samtliga ledamöter sammanträder kammaren ett tiotal gånger om året i huvudsak för besvarande av remisser eller avgivande av eljest infordrade yttranden samt för handläggning av ärenden rörande vissa under kammarens förvaltning stående donationsfonder. Dessa ärenden, vilka alltså icke avser visst förmynderskap eller godmanskap, förberedes av äldste assessorn. Sammanträde med tre ledamöter äger rum en gång i veckan. Under sammanträdet växlar assessorerna beroende på den rotel, till vilken det föreliggande förmynderskapet eller godmanskapet hör. I denna ordning handlägges ärenden rörande bland annat avtal om sammanlevnad i oskiftat bo, godkännande av arvskifte, rätt att driva näring samt kammarens ansökningar om omyndighetsförklaring eller om dödsbos avträädande till förvaltning av boutredningsman ävensom sådana ärenden som assessor hänskjutit

till kammarens avgörande. Antalet sålunda handlagda ärenden uppgår årligen till omkring 700, därav drygt ett hundratal utgör ärenden som av assessor hänskjutits till kammaren. Det stora flertalet ärenden handlägges emellertid av de särskilda assessorerna, vilka dessutom, en var beträffande de till hans rotel hörande förmynderskapen och godmanskapen, fullgör övriga med förmyndarkontrollen sammanhängande uppgifter.

Bortsett från att en del ärenden avgöres kollegialt, är förmynderskapsassessorerna att likställa med överförmyndare. Assessorerna har sålunda, en var beträffande sin rotel, att enligt allmänna bestämmelser meddela samtycke, tillstånd eller förordnande med avseende å förmyndares och gode mäns förvaltning, att granska förteckning över tillgångar och andra redovisningshandlingar samt vidtaga av granskningen föranledda åtgärder, att föra förmynderskapsboken och förteckningen över ärenden rörande icke inskrivna förmynderskap ävensom till Svea hovrätt överlämna årsredogörelse rörande föregående års förvaltning och nyssnämnda förteckning. Härtill kommer de uppgifter assessorerna har att fullgöra såsom ledamöter av rådhusrättens förmynderskapsavdelning, vilka uppgifter kan beräknas upptaga ungefär en fjärdedel av arbetstiden.

Borgmästaren och de fyra förmynderskapsassessorerna utgör förmyndarkammarens juridiskt utbildade befattningshavare. Kanslipersonalen består av två revisorer, fyra kanslibiträden, fyra kontorsbiträden och en stadstjänare. Dessa anställes av direktionen för Stockholms stads rätts- och polisväsen. Vid utgången av år 1953 stod 9 444 förmynderskap och godmanskap under kammarens tillsyn. Därav var 6 788 förmynderskap och godmanskap förenade med förmögenhetsförvaltning.

Förmyndarkammaren är samorganiserad med Stockholms rådhusrätt såtillvida, att kammarens ledamöter även är ledamöter av rådhusrättens förmynderskapsavdelning. Denna avdelning, som utgör förmynderskapsdomstol för Stockholm, består såvitt här är i fråga av borgmästaren såsom ordförande, magistratsrådmannen och de fyra förmynderskapsassessorerna. Mål och ärenden rörande förmynderskap och godmanskap fördelas mellan assessorerna efter registernamnens begynnelsebokstäver i samma ordning som gäller beträffande fördelningen av förmynderskapen och godmanskapen i kammaren samt handlägges av borgmästaren såsom ordförande, magistratsrådmannen och vederbörande assessor. Två av rättens ledamöter (borgmästaren och assessorn) är följaktligen identiska med ordföranden och rotelinnehavaren i kammaren vid handläggningen därstädes av ärende rörande samma förmynderskap eller godmanskap.

Den tillsyn över förmyndarkammarens verksamhet, som tidigare i överensstämmelse med allmänna regler ankommit på Stockholms rådhusrätt, utövas såsom förut nämnts numera av Svea hovrätt (19 kap. 14 § föräldrabalken). Enligt övergångsbestämmelse till överförmyndarkungörelsen skall årsredogörelse rörande förmyndarnas förvaltning av kammaren avlämnas till hovrätten före den 1 december och inom samma tid skall kammaren

till hovrätten för granskning insända förteckningen över ärenden rörande icke inskrivna förmyndarskap.

Till kammaren utgår överförmyndararvoden enligt vanliga regler. Dessa arvoden tillfaller Stockholms stad enligt särskild föreskrift av Kungl. Maj:t, senast meddelad i förutnämnda kungl. brev till överståthållarämbetet den 5 december 1952 (nr 801). Staden svarar för förmyndarkammarens omkostnader.

III. Huvudgrunderna i förslaget

Utredningsmannen. Utredningsmannen framhåller, att Stockholms förmyndarkammare ovedersägligen har varit av stor betydelse för tillvaratagandet av de omyndigas intressen. Före tillkomsten av 1924 års förmyndarskapslagstiftning var förmyndarvården, sådan den i allmänhet utövades, behäftad med avsevärda brister, särskilt därutinnan att förmyndarnas förvaltning icke var föremål för betryggande kontroll. Medan ofta klagomål förekom över att tillräcklig garanti saknades för att omyndigas medel icke förskingrades av oredliga förmyndare, kunde dock veterligen aldrig göras gällande att förmyndarkammarens verksamhet, vilken under denna tid omfattade både förvaring och förvaltning av omyndigas tillgångar, icke lämnade erforderlig trygghet i angivna hänseende. Numera utövar förmyndarkammaren de funktioner som ankommer på överförmyndare. Även dessa uppgifter, som väsentligt skiljer sig från kammarens tidigare åligganden, har den fyllt på ett förtjänstfullt sätt.

Utredningsmannen framhåller vidare, att den olikhet i organisatoriskt hänseende, som kontrollen över förmyndarvården i Stockholm företer vid jämförelse med övriga delar av landet, är betingad av historiska skäl. Det spörsmålet uppställer sig då, huruvida under nuvarande, helt ändrade förhållanden anledning finnes att bibehålla en dylik särställning. För besvarande härav torde, enligt utredningsmannen, i första hand böra undersökas om den i Stockholm bestående ordningen erbjuder så avsevärda fördelar framför det allmänna systemet, att en övergång till detta skulle innebära en försämring av förmyndarkontrollen i huvudstaden. Härom anför utredningsmannen:

Till stöd för förmyndarkammarens bibehållande som kontrollorgan har främst åberopats omfattningen av förmyndarvården i Stockholm ävensom det förhållandet att förmyndarskap med vidlyftig eller invecklad förmögenhetsförvaltning vore vanligare där än på andra håll. Att tillsynen utövades av juridiskt utbildad, för domartjänst skolad personal vore därför särskilt fördelaktigt. Den kollegiala handläggningen av viktigare ärenden samt möjligheten för kammarens ledamöter att utan omgång samråda beträffande andra ärenden eller principiella frågor vore även av stort värde. Eftersom ledamöterna vore fast anställda, kunde tätare ombyten av befattningshavare undvikas. Anknytningen till och den omedelbara kontakten med rådhusrätten medförde vidare att handläggningen av vissa ärenden förenklades och att arbetet även i övrigt underlättades. Denna anordning vore jämväl till fördel för allmänheten.

Nu åberopade förhållanden innebär enligt utredningsmannens uppfattning emellertid både en styrka och en svaghet. På samma gång som kammarledamöternas juridiska kvalifikationer säkerställer att svårösta rättsfrågor erhåller kompetent handläggning, kan frånvaron i allmänhet av en mer omedelbar kontakt med ekonomiska och sociala frågor inverka menligt på tillsynen i andra avseenden. Risk föreligger även att vid tillsynens utövande det skönsmässigt lämpliga kan få vika för vad som främst ter sig juridiskt oantastligt. Utredningsmannen uttalar härom ytterligare:

Såväl härigenom som till följd av en viss formalism i det expeditionella arbetet får kammarens verksamhet en byråkratisk prägel, vilken visserligen kan vara försvarlig i rent juridiska angelägenheter men som går längre än vad som kräves för en effektiv förmyndarkontroll. Att den nuvarande organisationen erbjuder möjlighet till kollegialt arbete och samråd är givetvis en fördel, men hinder föreligger icke att även med en ändrad organisationsform gemensamma överläggningar mellan överförmyndarna äga rum då så finnes lämpligt. — Kammarledamöternas ställning såsom tillika ledamöter av rådhusrätten medför i praktiken, tvärt emot vad som antagits, relativt täta byten av befattningshavare. Under det att valda överförmyndare tjänstgöra minst fyra år, lämna assessorerna i regel befattningarna i kammaren efter omkring tre års tjänstgöring, vartill kommer att tidvis avbrott sker för kortare eller längre förordnanden på andra avdelningar i rådhusrätten än förmynderskapsavdelningen. Detta med beföringsgången sammanhängande förhållande innebär uppenbara olägenheter både för tillsynens kontinuitet och för kontakten med allmänheten. — Intet talar mot att det personliga förhållandet mellan allmänheten och kammarens ledamöter är gott. För tillsynen, särskilt av de omyndigförklarades mer ömtåliga angelägenheter, krävas emellertid egenskaper — främst förmåga att ägna ett personligt intresse åt det enskilda fallet — som kammarens ledamöter icke alltid kunna förväntas besitta. Uteslutet är ej heller att kammarens anknytning till rådhusrätten, oaktat den ur många synpunkter är av praktiskt värde, kan hos mången hämma den personliga kontakten med förmynderskapsassessorn.

1938 års sakkunniga antog, att det nuvarande systemet innebar en kostnadsbesparing i jämförelse med en organisation med överförmyndare i närmare överensstämmelse med de för landet i övrigt gällande reglerna. Detta antagande kan enligt utredningsmannens mening icke anses hållbart. Sammanfattningsvis anför utredningsmannen att — även om förmyndarkammaren i vissa avseenden, såsom i fråga om tillgång till juridisk sakkunskap och möjlighet till kollegialt samråd, erbjuder fördelar som måhända ej skulle kunna i samma omfattning uppnås vid en överförmyndarinstitution av den regelmässiga typen — kammaren dock icke kan anses äga sådana företräden framför en dylik institution att på grund därav dess fortbestånd framstår som önskvärt.

Utredningsmannen framhåller härefter, att den kritik som riktats mot förmyndarkammaren tagit sikte, icke så mycket på förhållanden inom själva kammaren, som på olägenheter vilka är förbundna med dess anknytning till Stockholms rådhusrätt. Härom anför utredningsmannen vidare:

En invändning av nu antytt slag avser handläggningen av sådana på förmynderskapsdomstolen ankommande ärenden i vilka rätten före ärendets avgörande har att inhämta yttrande av överförmyndaren, främst frågor om försäljning av eller in-teckning i omyndigs fasta egendom. Enär vid handläggning av dylika ärenden vederbörande förmynderskapsassessor är ledamot av rätten, avger han icke något yttrande i sin egenskap av överförmyndare. Ärenden av detta slag underkastas följaktligen icke den dubbla prövning — av överförmyndare och av domstol — som förutsättes i förmynderskapslagstiftningen.

En annan anmärkning gäller de brister som är förknippade med den judiciella tillsynen av kammarens verksamhet. Denna tillsyn, vilken tidigare enligt allmänna regler utövades av Stockholms rådhusrätt såsom förmynderskapsdomstol, överflyttades enligt förslag av 1938 års sakkunniga till Svea hovrätt. Därigenom ville man undanröja den oegentlighet som låg i att tillsynen utövades av den domstol, i vilken förmynderskapsassessorerna själva är ledamöter. Emellertid är ej heller den sålunda vidtagna anordningen tillfredsställande. Visserligen är den uppgift, som kammaren årligen avger till hovrätten rörande förmyndares och gode mäns förvaltning, av enahanda beskaffenhet som de uppgifter vilka överförmyndarna i landet i övrigt skall överlämna till förmynderskapsdomstolarna. Att märka är dock att hovrätten, i motsats till dessa, icke äger omedelbar tillgång till de för granskning av uppgifterna erforderliga förmynderskapsböckerna ävensom att hovrätten saknar den direkta kontakt med förmyndarvården som en förmynderskapsdomstol på olika sätt förvärvar och som självfallet underlättar och främjar den judiciella tillsynen. Berörda omständigheter bidrar även till att hovrättens tillsyn genom inspektion av kammarens verksamhet — ehuru sådan inspektion till skillnad från vad eljest gäller rörande rättens inspektion av överförmyndarverksamheten skall ske varje år — svårligen kan bli särdeles effektiv.

Utredningsmannen anför vidare att, oaktat rådhusrätten såväl vid tillkomsten av 1924 års förmynderskapslagstiftning som senare hävdat att förmyndarkammaren borde bibehållas såsom organ för förmyndarkontrollen i huvudstaden, det även inom nämnda domstol har höjts röster för en avveckling av kammaren. Därvid har särskilt åberopats att kammaren organisatoriskt sett utgör en belastning för rådhusrätten. Skyldigheten att besätta assessorstjänsterna i kammaren medför exempelvis olägenheter för befordringsgången inom rådhusrätten.

Av det anförda framgår enligt utredningsmannens mening, att förmyndarkammarens bibehållande som kontrollorgan för förmyndarvården i Stockholm icke längre är sakligt motiverat. Fastmera torde kunna sägas, att en avveckling av kammaren i förening med en normalisering av förmyndarkontrollen i enlighet med de allmänna bestämmelserna skulle vara till fördel för förmyndarvården. Utredningsmannen anser sig därför böra tillstyrka att åtgärder i sådant syfte vidtages.

Utredningsmannen övergår härefter till att undersöka, huruvida förmynd-

darkontrollen i Stockholm bör anordnas i enlighet med någotdera av de alternativ som lagen erbjuder.

Beträffande det av lagen anvisade huvudalternativet, d. v. s. att verksamheten utövas i överförmyndarens egen regi, anför utredningsmannen, att överförmyndaren komme att uppbära överförmyndararvodena och i det stora hela ensam bestämma verksamhetens organisation. Antalet överförmyndare bleve beroende av rättens förordnande. För fördelning av förmynderskapen skulle staden av rätten indelas i distrikt, ett för varje överförmyndare, om icke annan fördelningsgrund, exempelvis efter registernamnens begynnelsebokstäver, ansåges lämpligare. Staden komme att sakna allt inflytande på verksamhetens organisation, men ägde lämna bidrag till omkostnaderna. Utredningsmannen fortsätter:

Detta alternativ kan för en stad av Stockholms storlek innebära åtskilliga olägenheter. Sannolikt skulle fordras 6—8 överförmyndare, vilka var för sig ägde bestämma arbetstid, lokal, biträdespersonal etc. Hinder förelåge icke att verksamheten utövades i överförmyndarens bostad, även om denna vore olämpligt belägen. Visserligen kunde överförmyndarna — — — ena sig om att organisera verksamheten i en gemensam expeditionslokal. Med ett större antal överförmyndare torde dock någon eller några sannolikt föredraga att anordna verksamheten på billigare sätt, och möjlighet skulle då saknas att rationalisera verksamheten med ett effektivt utnyttjande av biträdespersonal och kontorsutrustning. Fördelningen av förmynderskapen komme att utgöra en särskild svårighet. Vid indelning av staden i distrikt skulle tillsynen flyttas till annan överförmyndare, om förmyndare eller, beträffande omyndigförklarade, den omyndige bosatte sig i annan del av staden. Byte av överförmyndare bör emellertid undvikas, eftersom därigenom kontinuiteten i tillsynen och den personliga kontakten brytes. Om åter förmynderskapen fördelades efter registernamn, kunde inträffa att förmyndarna komme att bo på betydande avstånd från vederbörande överförmyndares expeditionslokal, vilket likaledes skulle försvåra den personliga kontakten.

Nackdelarna med en organisation för överförmynderiet i Stockholm enligt nu nämnda alternativ framgår, enligt utredningsmannen, av det anförda. Storleken av överförmyndararvodena i Stockholm talar även mot en sådan anordning. Arvodena uppgår numera till omkring 200 000 kronor årligen, och det förefaller mindre välbetänkt att ställa ett så betydande belopp till överförmyndarnas fria disposition utan garanti för att verksamheten blir tillfredsställande organiserad, helst som därvid kunde inträffa att fördelningen av arvodena mellan överförmyndarna bleve alltför ojämn.

Det andra av de i lagen uppställda alternativen innebär, att staden skulle i ordning som godkännes av Kungl. Maj:t bestrida samtliga utgifter för överförmynderiet, varvid staden ägde uppbära överförmyndararvodena. Genom en sådan anordning — vilken enligt lagstiftarens mening kunde vara lämplig särskilt i större städer — skulle givetvis en säkrare grund läggas för verksamheten. Anordningen bygger emellertid på ett initiativ från stadens sida; den kommer icke till stånd med mindre staden fattar beslut därom. Ej heller kan staden mot sin vilja åläggas att för verksamhetens bedrivande träffa sådana anstalter som måste anses nödvändiga för att överförmynde-

riet skall behörigen kunna fullgöra sin uppgift. Även om det får antagas att staden skulle befinnas villig att medverka till en tillfredsställande lösning av frågan, kan dock ej anses uteslutet att motsatsen inträffar. Ett dylikt osäkerhetsstillstånd bör undvikas. Med hänsyn härtill finner utredningsmannen icke heller att ett anlitande för Stockholms vidkommande av detta alternativ kan tillstyrkas.

Vad nu framhållits visar enligt utredningsmannens mening, att överförmyndariet i Stockholm bör ordnas i fastare former än vad som är möjligt enligt de allmänna stadgandena i ämnet. Självfallet bör dock dessa icke frångås i vidare mån än som påkallas av överförmyndariets omfattning eller andra särskilda förhållanden i huvudstaden.

Härefter upptager utredningsmannen till övervägande en tredje utväg, som föreslagits av befattningshavare hos Stockholms stad vid diskussioner under hand med utredningsmannen. Dessa befattningshavare har ifrågasatt, huruvida icke förmyndarkontrollen kunde anförtros åt något redan bestående eller nybildat kommunalt organ. Därvid har för utredningsmannen framhållits, att överförmyndarinstitutionen sådan den regelmässigt är utformad saknar motsvarighet bland kommunala institutioner i huvudstaden. Den kommunala självstyrelsen, sedan gammalt utövad av kommunens valda förtroendemän, hade nämligen i Stockholm på grund av den kraftiga expansion som under de senaste årtiondena där ägt rum på olika områden ändrat karaktär. Förvaltningen vore fördelad på ett växande antal kommunala verk, ett vart under ledning av en nämnd eller en styrelse. Nämnden eller styrelsen, i vilken förtroendemännen deltog såsom ledamöter, sammanträdde i allmänhet endast för avgörande av mer betydelsefulla ärenden eller för överläggningar av principiell natur. Det löpande arbetet och andra med uppdraget sammanhängande göromål utfördes i stället av en omfattande tjänstemannakår med starkt vidgade befogenheter. Större likformighet i nu berörda hänseende skulle vad överförmyndariet angår vinnas — har man framhållit — om detta för huvudstaden uppdroges åt ett kommunalt verk, i vars styrelse eller nämnd kommunalvalda förtroendemän inginge såsom ledamöter. Verket skulle utgöra chefsmyndighet för överförmyndariet medan tillsynen över förmyndarvården i praktiken skulle utövas av verkets tjänstemän. Med en sådan anordning skulle överförmyndariet utan svårighet kunna inlemmas i den kommunala förvaltningen; organisationsfrågan skulle förenklas och verksamheten skulle vinna i stabilitet.

En lösning av frågan på denna väg, vilken måhända vid första påseendet förefaller framkomlig, kan emellertid icke tillstyrkas av utredningsmannen. Överförmyndarinstitutionen tillkom efter ingående överväganden rörande den lämpligaste formen för kontroll över förmyndares förvaltning. Stor vikt lades vid att verksamheten handhades såsom ett förtroendeuppdrag av kommunalvalda befattningshavare, varigenom skulle vinnas att förmyndarkontrollen komme att utövas utan onödig formalism och under god personlig kontakt med allmänheten. Meningen var även att förmyndarkontrollen i Stockholm efter en övergångstid skulle liksom annorstädes anförtros åt

valda förtroendemän. Vad som anförts rörande kommunalstyrelsens utveckling i huvudstaden — en utveckling som för övrigt icke saknar motsvarighet i andra större kommuner — synes icke utgöra skäl för fortsatt avvikelse från de allmänna bestämmelserna i nu förevarande avseende. Även om tendenser till byråkratisering av verksamheten skulle kunna stävjas, måste dock av tillsynens utövande genom underordnade tjänstemän följa, att dessa bundes av arbetsföreskrifter och tjänstereglementen på ett för en tillfredsställande förmyndarkontroll främmande sätt. Tillsynen kräver av sin utövare självständighet och auktoritet i en utsträckning, som icke alltid kan förväntas av befattningshavare underställda en chefsmyndighet.

Utredningsmannen framhåller härefter, att den för förmyndarkontrollen i Stockholm nödvändiga stabiliteten i organisatoriskt avseende synes bära åvägabringas, icke genom att verksamheten infogas som ett led i stadens förvaltning, utan genom att överförmyndarna, tillsatta genom val i vanlig ordning, ekonomiskt anknytes till staden och att i samband därmed åtgärder vidtages för att säkerställa deras behov av expeditionslokaler, biträdespersonal etc. I olika avseenden är förmyndarkontrollen att jämställa med de kommunala förvaltningsangelägenheterna; förutom att överförmyndarna väljes av kommunen kan, där så anses erforderligt, kommunala medel tas i anspråk för verksamheten. Redan nu gäller för Stockholms vidkommande, att staden i sista hand ekonomiskt ansvarar för förmyndarkontrollen. En anordning, varigenom staden tillförbindes att inom ramen för de bestämmelser som kan finnas erforderliga svara för det blivande överförmynderiet i huvudstaden, måste i betraktande härav anses ligga nära till hands. I enlighet med det nu sagda bör staden åläggas bestrida de med förmyndarkontrollen förenade kostnaderna, däribland ersättningen till överförmyndarna, vilken torde bära utgå i form av ett bestämt årligt arvode. Vidare bör till överförmyndarnas förfogande ställas ett kansli med erforderlig biträdespersonal och utrustning. Samtidigt bör staden berättigas uppbära de i lag föreskrivna överförmyndararvodena.

Antalet överförmyndare bör enligt utredningsmannens mening bestämmas av Kungl. Maj:t och sättas till tre eller fyra. Rörande överförmyndarnas kvalifikationer framhåller utredningsmannen, att formella behörighetsvillkor i fråga om utbildning eller dylikt icke föreligger beträffande den som får väljas till överförmyndare. Enligt lagen fordras i huvudsak endast att denne är väl förfaren i praktiska värv. Med befattningen följer emellertid stort ansvar för enskildas angelägenheter. Överförmyndarbefattningarna ställer stora anspråk på sina utövaras duglighet, erfarenhet och omdöme. Detta är givetvis särskilt fallet i en kommun av Stockholms storlek. Utredningsmannen fortsätter:

Val av kommunala förtroendeposter i Stockholm förberedas i allmänhet av en valkommitté som stadsfullmäktige årligen utser inom sig. Kommitténs förslag till innehavare av lediga poster föreläggas stadsfullmäktige i form av tryckta valsedlar men åtföljas ej av särskilt yttrande. Valutgången följer

i regel, enligt vad för utredningen uppgivits, partifördelningen inom fullmäktige. I stor utsträckning utses personer som i olika avseenden äro engagerade i det kommunalpolitiska livet, varvid företräde brukar givas den som där varit längst verksam. Såsom förut nämnts utföras de med uppdragen förenade göromålen i huvudsak av tjänstemän anställda hos staden. Huruvida den valde är särskilt lämpad att fullgöra just det uppdrag vartill han utsetts, blir därför av mindre vikt.

Utredningsmannen anför vidare att, eftersom överförmyndarbefattningarna i huvudstaden kommer att ställa stora krav på sina innehavare, till uppdragen bör ifrågakomma endast personer som verkligen är skickade att handhava dessa. I annat fall skulle överförmyndarna icke kunna fylla sin viktiga uppgift, vilket bleve till skada främst för de omyndiga. Det vore därför olämpligt om nomineringen av kandidater till överförmyndariet i Stockholm, på samma sätt som gäller i fråga om besättandet av andra förtroendeposter i huvudstaden, bleve beroende av vederbörandes kommunalpolitiska verksamhet och anciennitet. Beträffande åldern bör beaktas att överförmyndarna i allmänhet brukar kvarstå två eller flera fyraårsperioder. Mindre lyckligt vore om detta för kontinuiteten önskvärda förhållande skulle för Stockholms del omöjliggöras genom att överförmyndaren vid det första valet vore för långt till åren kommen.

Med hänsyn till vad som upplysts om förfarandet i allmänhet vid besättandet av kommunala förtroendeposter i Stockholm har utredningsmannen övertvägt, huruvida särskilda anordningar borde vidtagas för att säkerställa att överförmyndarbefattningarna i huvudstaden erhåller tillräckligt kvalificerade innehavare. Detta kunde tänkas ske genom en skärpning av behörighetsvillkoren eller genom en närmare reglering av valförfarandet. Förmyndarkontrollen underlättas om överförmyndaren är förtrogen med juridisk eller ekonomisk verksamhet. Närmast till hands ligger därför att söka lämpliga överförmyndare bland praktiserande jurister och revisorer, förvaltningstjänstemän, bankmän och affärsmän. Med intresse och fallenhet för de med uppdraget förenade göromålen bör dock även andra än de nu nämnda kunna bli dugliga överförmyndare. Visserligen kommer överförmyndarbefattningarna i Stockholm att vara särskilt krävande. Behovet av utbildning eller kvalifikationer i angivna hänseenden kan dock ej antagas vara så mycket större i huvudstaden än annorstädes, att enbart på grund härav speciella behörighetsvillkor för befattningarna kan anses motiverade. För Stockholms del blir dessutom möjligt att, om vid överförmyndarnas sida ställes ett välutrustat kansli, tillföra dem viss sakkunskap.

I syfte att tillförsäkra huvudstaden kvalificerade överförmyndare har utredningsmannen även, såsom nämnts, övertvägt huruvida särskilda bestämmelser borde meddelas rörande själva valförfarandet. Tänkbart vore sålunda antingen att valet skulle vara bundet till vissa av myndighet föreslagna kandidater eller att valet skulle underställas myndighet för godkännande. Härvidlag synes överståthållarämbetet eller rådhusrätten närmast böra ifrågakomma. För rådhusrättens del skulle en möjlighet till inflytande på valet

få ett naturligt samband med den befogenhet som enligt de allmänna reglerna tillkommer rådhusrätten såsom förmynderskapsdomstol att entlediga överförmyndare som finnes icke vara lämplig. Emellertid anser utredningsmannen ej heller särskilda bestämmelser i nu antydd riktning vara motiverade för Stockholms del. Såväl det stora ansvar och den ansevärdiga arbetsbörda, vilka är förenade med befattningarna, som den omständigheten att till överförmyndarna bör utgå ett däremot svarande, betydande arvode måste anses i sin mån förhindra att posterna icke blir tillfredsställande besatta. I andra större städer har befogade anmärkningar mot överförmyndarnas kompetens icke försports.

Det ligger i sakens natur att kommunala förtroendeposter i allmänhet tillsättes utan ansökningsförfarande. Särskilda omständigheter kan emellertid enligt utredningsmannens uppfattning anföras till stöd för att överförmyndarbefattningarna i Stockholm borde före valet ledigförklaras med tillkännagivande, att befattningarna finge sökas i viss ordning. I en stad av Stockholms storlek finnes säkerligen mången som skulle vara lämplig som överförmyndare men som utan ett ansökningsförfarande icke skulle komma i åtanke. Annat är merendels förhållandet i en mindre kommun, där den kommunala representationen kan antagas besitta större personkänedom än vad fallet är i huvudstaden. Med hänsyn till att innehavarens lämplighet för uppdraget bör prövas med särskild omsorg vore det givetvis fördelaktigt om valet komme att ske bland ett större antal personer. Till skillnad mot flertalet andra uppdragshavare kommer överförmyndarna att stå i livlig kontakt med allmänheten. Ett offentligt ansökningsförfarande skulle därför även kunna vara av allmänt intresse. Ett förfarande som nu sagts — vilket i vissa fall, såsom då det blir fråga om omval av överförmyndare, skulle kunna vara utan nämnvärd betydelse — bör dock icke vara obligatoriskt. Det bör därför stå staden fritt att, om och när så anses lämpligt, anordna sådant förfarande.

Utredningsmannen anför vidare att överförmyndarna i Stockholm till skillnad mot överförmyndarna på andra håll bör erhålla visst årligt arvode. Arvodets belopp bör i första hand bestämmas av staden. Därvid får bl. a. beaktas, att överförmyndaruppdragen i Stockholm torde nödvändiggöra att vederbörande avstår från annat förvärvsarbete. Arvodet för en var av överförmyndarna bör bestämmas till omkring 25 000 kronor om året.

Yttrandena. Utredningsmannens uppfattning, att förmyndarkammaren icke längre bör bibehållas såsom förmyndarkontrollerande organ, har biträts i flertalet yttranden. Sålunda finner *Stockholms rådhusrätt*, att en avveckling av förmyndarkammaren är sakligt motiverad. Rådhusrätten kan emellertid icke instämma i utredningsmannens uttalande, att en avveckling av kammaren i förening med normalisering av förmyndarkontrollen i enlighet med de allmänna bestämmelserna obetingat skulle vara till fördel. *Förmyndarkammaren* har anført, att principiella skäl otvivelaktigt talar för ett hävande av sambandet mellan överförmyndariet och rådhusrätten. Även ur organisatorisk synpunkt har det

nuvarande systemet vissa nackdelar. Dessa framträder bl. a. då det gäller befordringsgången för juristerna inom rådhusrätten i dess helhet. Systemet såsom det nu ter sig medför nämligen, att det ofta är svårt att kvarhålla befattningshavare tillräckligt länge och i alla situationer i dennes tjänst (med assessors tjänsteställning) hos kammaren. *Stockholms stad* har yttrat, att den nuvarande organisationen i stort sett har fungerat väl. Enligt stadens mening talar emellertid närmast principiella men även praktiska skäl för en omorganisation av förmyndarkontrollen i Stockholm. Det kan ej vara tillfredsställande att låta förmyndarkammaren och förmynderskapsdomstolen delvis vara identiska. Enär överförmyndarinstitutionen är en kommunal angelägenhet, är ett frigörande av rådhusrätten från överförmyndarskapet även en förutsättning för ett förstatligande av rådhusrätten — ett önskemål som från stadens sida framförts flera gånger under senare år. Då förmyndarkontrollen icke blott är en rättslig fråga utan även inbegriper avsevärda ekonomiska och sociala aspekter, finnes skäl för att låta frågorna omhänderhavas av ett organ, som i första hand har en annan expertis än den juridiska. *Överståthållarämbetet* har anfört att från de institutioner, som genom sin verksamhet har kontakt med förmyndarkammaren, har framhållits, att denna på ett förtjänstfullt sätt fyllt uppgiften som överförmyndare i staden. Ehuru med hänsyn bl. a. härtill det synes ämbetet vara vanskligt att ändra förmyndarkontrollens organisation och söka skapa en ersättning för det nuvarande systemet, vilken kan antagas komma att fungera lika väl som detta, anser sig ämbetet likväl icke kunna motsätta sig, att en skilsmässa i organisatoriskt avseende kommer till stånd mellan rådhusrätten och överförmynderiet; härför talar ej minst det förhållandet, att ett förstatligande av stadsdomstolarna alltmera torde framstå såsom en ofrånkomlighet. *Sveriges advokatsamfund* har understrukit vad utredningsmannen anfört därom att överförmyndarverksamheten i Stockholm utövas på ett sätt, som i fråga om tillsynens allmänna effektivitet icke lämnar rum för några anmärkningar. Någon förändring av gällande bestämmelser ur synpunkten att göra förmyndarkontrollen mera effektiv eller ändamålsenlig är icke påkallad. Tvärtom torde förmyndarkontrollen i Stockholm vara överlägsen motsvarande kontroll i de flesta orter i landet. De skäl som föranlett departementschefen att påkalla förnyad utredning av överförmyndarorganisationen i Stockholm får emellertid anses övertygande. Svea hovrätts kontroll av överförmyndarnas förvaltning är övervägande formell. Härtill kommer den av utredningsmannen anförda olägenheten, att förmynderskapsassessorn tillika är ledamot av rätten, varför åtskilliga till förmynderskapsdomstolen hänskjutna ärenden icke underkastas den dubbla prövning — av överförmyndare och domstol — som förutsättes i förmynderskapslagstiftningen. *Sveriges juristförbund* anser, att från juristpersonalens synpunkt anledning saknas att bibehålla den nuvarande ordningen.

Svea hovrätt har anfört, att med hänsyn till förekomsten av omfattande och komplicerade förmynderskap i Stockholm stora krav måste ställas på den organisation, som skall handhava vården om förmyndarförvaltningen

därstädes. Enligt vad hovrätten erfarit är förmyndarkammaren i stort sett väl avpassad med tanke på de i huvudstaden rådande speciella förhållandena. Hovrätten fortsätter:

Tillgången på juridiskt utbildad, för domartjänst skolad personal i förening med möjligheten att till kollegial behandling hänskjuta viktigare ärenden utgör garanti för att de omyndigas intressen bli på ett tillfredsställande sätt tillvaratagna. Även den omedelbara kontakten mellan rådhusrätten och överförmyndare är, med den omfattning förmyndarvården i Stockholm har, av icke obetydligt värde. De fördelar, med vilka förmyndarkammarens verksamhet sålunda är förenad, få icke lämnas ur sikte, när det gäller att överväga en annan ordning, även om denna medför överensstämmelse med en överförmyndarinstitution av den regelmässiga typen. Vad angår själva likformigheten på förmynderskapsrättens område skall nyttan därav icke överskattas; det är rimligt att taga hänsyn till de särskilda förhållanden som råda i rikets huvudstad.

Det synes hovrätten, som om fördelarna med förmyndarkammarens nuvarande verksamhet blivit något undanskymda i jämförelse med de skäl som talar för en ändring. Hovrätten anför vidare:

De invändningar, som riktats mot nuvarande ordning, sammanhånga bland annat med kammarens anknytning till rådhusrätten på sådant sätt att vissa ärenden icke underkastas den dubbla prövning — av överförmyndare och av domstol — som förutsattes i förmynderskapslagstiftningen. Även om de härvid framförda betänkligheterna ligga mera på det principiella planet än på det rent praktiska, synas de i själva verket utgöra det allvarligaste skälet för en ändring av organisationen. I utredningen har jämväl riktats viss kritik mot nu gällande ordning för tillsynen å kammarens verksamhet. Vad utredningsmannen i detta hänseende anfört synes — liksom övriga erinringar — icke i någon högre grad kunna åberopas till stöd för en så genomgripande reform som kammarens avskaffande.

Under sådana omständigheter kan enligt hovrättens uppfattning med fog ställas frågan, huruvida reformen måhända kunde, till bevarande av fördelarna med kammarens verksamhet, begränsas till åtgärder som ginge direkt ut på att undanröja de berättigade anledningarna till kritik.

Ytterligare framhåller hovrätten att, oaktat den föreslagna tillämpningen av vanliga normer inom förmynderskapslagstiftningen ter sig naturlig och skulle medföra förhållanden som är jämförliga med de eljest i riket förekommande, det å andra sidan synes vara tydligt att den jämna standard, som nu är karakteristisk för överförmyndarkontrollen i Stockholm, icke med säkerhet kan påräknas. Hur stor den här hotande försämringen kan bli är svårt att på förhand angiva. Hovrätten yttrar:

Inför risken för den berörda kvalitetsförsämringen i fråga om handhavandet av överförmyndarens åligganden synes önskvärt att närmare undersöka huruvida, med bibehållande av förmyndarkammaren i huvudsakligen nuvarande gestaltning, inom rådhusrätten skulle kunna vidtagas sådana organisatoriska ändringar att de förut angivna principiella invändningarna bortföller. Även beträffande tillsynen å kammarens verksamhet borde i anslutning härtill övervägas att låta denna tillsyn övergå från hovrätten till rådhusrätten med annan avdelning än förmynderskapsavdelningen såsom kontrollerande organ. Innan sådan utredning verkställts och dess resultat

tagits i beräkning i samband med andra i ärendet relevanta faktorer, möter det svårigheter att taga bestämd ställning till huvudfrågan om förmyndarkammarens avskaffande. Måhända skall det visa sig att den antydda lösningen är förknippad med så stora svårigheter att övervägande skäl tala för genomförande av utredningsmannens förslag.

Skulle svårigheterna vara av mindre storleksgrad kan det enligt hovrättens mening tänkas, att de sakliga fördelarna med förmyndarkammarens nuvarande verksamhet lämnar utslag för kammarens bibehållande i anslutning till organisatoriska förändringar i förut angiven riktning.

Svenska bankföreningen har avstyrkt utredningsmannens förslag. Bankföreningen anser, att eftersom det nuvarande systemet fungerar väl och allvarliga risker föreligger att det föreslagna systemet icke skulle fungera så tillfredsställande som det nuvarande, någon principiell ändring i fråga om förmyndarkontrollen icke bör göras. Utredningsmannen har — med hänvisning bl. a. till en viss formalism i det expeditionella arbetet samt kammarens byråkratiska prägel liksom de relativt täta bytena av befattningshavare — anfört, att kammaren icke kan anses äga sådana företräden framför en överförmyndarinstitution av den regelmässiga typen, att dess fortbestånd framstår som önskvärt. Bankföreningen har icke blivit övertygad av det resonemang som utredningsmannen fört på denna punkt. Bankföreningen yttrar i fortsättningen:

Vidare behandlar utredningsmannen de »allvarliga principiella invändningar som föranledas av kammarens anknytning till rådhusrätten». En invändning avser handläggningen av sådana på förmyndarskapsdomstolen ankommande ärenden, i vilka rätten före ärendets avgörande har att inhämta yttrande av överförmyndare. Enär vid handläggningen av dylika ärenden vederbörande förmynderskapsassessor är ledamot av rätten, avger han icke något yttrande i sin egenskap av överförmyndare. Ärenden av detta slag underkastas följaktligen icke den dubbla prövning — av överförmyndare och av domstol — som förutsättes i förmynderskapslagstiftningen. Rent principiellt sett är denna invändning otvivelaktigt värd beaktande. Enligt bankföreningens mening bör invändningen dock icke tillmätas alltför stor betydelse. Den omständigheten att förmynderskapsassessorerna vid handläggningen av dylika ärenden är ledamot av rätten är ej enbart en svaghet utan kan också vara ägnad att ge rättens ledamöter en mera differentierad bild av det ifrågavarande fallet.

En annan principiell invändning som åberopats avser tillsynen över förmyndarkammaren. På närmare anförda skäl yttrar utredningsmannen, att hovrättens tillsyn över kammarens verksamhet svårligen kan bli särdeles effektiv. Enligt bankföreningens mening är detta främst en praktisk fråga som utan tvivel kan lösas genom organisatoriska eller andra ändringar, om så skulle vara påkallat.

Bankföreningen framhåller vidare att det anmärkts, att olägenheter med den nuvarande organisationen skulle föreligga såtillvida, att befattningshavare inom förmyndarkammaren utbytes alltför ofta. Ehuru dessa olägenheter enligt bankföreningens mening knappast visat sig vara av någon större betydelse, vill bankföreningen förslagsvis framföra den tanken, att en av befattningshavarna i kammaren erhåller förbättrad löneställning, t. ex. motsvarande rådman, varvid förutsättes, att hans tjänstgöring inom kammaren

skall vara permanent. Enligt bankföreningens mening utgör de synpunkter som anförts till stöd för en ändring knappast tillräckligt skäl för att frångå en organisationsform, som under långvarig prövning visat sig väl fylla sitt ändamål.

Utredningsmannens förslag till förmyndarkontrollens organisation i Stockholm har biträttts av *Stockholms rådhusrätt*, som framhållit vikten av att överförmynderiet i Stockholm — såsom utredningsmannen uttalat — anordnas i fastare former än som är möjligt enligt de allmänna bestämmelserna. Vidare har rådhusrätten den uppfattningen, att utredningsmannen i någon mån underskattat risken att vid tillsättning av överförmyndare posterna icke skulle bli besatta med tillfredsställande arbetskrafter. Garantier bör skapas för att tillgodose behovet av väl kvalificerade befattningshavare. *En skiljaktig ledamot av förmyndarkammaren*, borgmästaren Bång, har anslutit sig till utredningsmannens förslag i väsentliga delar. Borgmästaren Bång har därvid anmärkt att det är tydligt, att förhållandena i Stockholm fordrar en fastare organisation av överförmynderiet än som måhända behöves på andra håll i landet. Det fordras också i talrika fall speciell kompetens hos överförmyndarna, måhända något mera markerad än den som kan vara erforderlig i andra distrikt. Likväl synes det vara av värde i och för sig, att den nya organisationen avpassas så mycket som möjligt efter vad som gäller för landet i övrigt. Borgmästaren Bång anför vidare:

Vid övervägande av omständigheterna anser jag, att det icke borde vara uteslutet, att det nya överförmynderiet, utan organisatorisk anslutning till rådhusrätten men dock i viss mån i anslutning till en tidigare tradition, i Stockholm bibehålles såsom ett kollegium på sådant sätt, att, samtidigt som överförmyndarna var för sig äro verksamma i de flesta frågor, de äga möjlighet eller kanske även skyldighet att hänskjuta vissa frågor till gemensamt avgörande.

Därest vidare utredning icke skulle finnas påkallad, anser sig *Svea hovrätt* — i förhoppning om att helhjärtade insatser skall göras för att överförmyndarvalet kommer att ständigt tillföra staden fullt kompetenta innehavare av överförmyndarbefattningarna — icke böra avstyrka förslaget, såvitt angår omorganisationsfrågan i väsentliga delar. Hovrätten framhåller, att proceduren vid tillsättning av överförmyndare har stor betydelse samt anför härom:

Redan uppdragets tidsbegränsning kan göra det vanskligt att erhålla lämpliga arbetskrafter. Hovrätten vill även kraftigt understryka vad utredningsmannen anført om det olämpliga i att tillsättningen bleve beroende av kommunalpolitisk verksamhet och anciennitet. Endast den, som genom kunskaper och erfarenhet visar sig vara skickad att handha ifrågavarande uppgifter, bör utses till överförmyndare. Enligt hovrättens mening är det därför av vikt att garantier såvitt möjligt skapas för att valförfarandet äger rum efter sålunda angivna principer. Härutinnan har utredningsmannen ansett ett offentligt ansökningsförfarande vara av allmänt intresse men velat överlämna åt staden att bestämma om sådant förfarande skall anord-

nas eller icke. Hovrätten får som sin bestämda åsikt uttala att förfarandet bör göras obligatoriskt. I jämförelse härmed synes det vara av mindre vikt huruvida bestämmelser givas om skyldighet att låta valet underställas myndighet för godkännande.

Under remissbehandlingen har ytterligare två förslag till ordnande av förmyndarkontrollen i Stockholm framförts. *Förmyndarkammaren*, *Sveriges advokatsamfund* och *Sveriges juristförbund* har föreslagit, att överförmyndare skall tillsättas såsom ordinarie tjänstemän i stadens tjänst. *Stockholms stad*, till vars förslag *överståthållarämbetet* anslutit sig, har förordat att förmyndarkontrollen — i enlighet med de grunder som gäller för stadens förvaltning i övrigt — skall anförtros åt en nämnd som väljes efter sedvanliga politiska grunder.

Förmyndarkammaren har anfört, att — såsom utredningsmannen jämväl uttalat — överförmynderiet i Stockholm bör anordnas i fastare former än som är möjligt enligt de allmänna stadgandena i ämnet och att en större stabilitet i organisatoriskt hänseende bör eftersträvas. Enligt förmyndarkammarens uppfattning kan ett tillfredsställande resultat i detta hänseende icke uppnås med mindre överförmyndarna erhåller ställningen såsom heltidsanställda ordinarie tjänstemän hos staden. Att de till sitt biträde behöver ett väl kvalificerat kansli har också utredningsmannen framhållit. Antalet överförmyndare i Stockholm bör vara fyra. Föreskrift torde böra meddelas om att vissa ärenden skall hänskjutas till avgörande av överförmyndarna gemensamt. För att organisationen skall få erforderlig fasthet bör en av överförmyndarna ha ställning som chef för överförmynderiet. Denne bör lämpligen efter stadens hörande utnämnas av Kungl. Maj:t. Då juridisk sakkunskap med nödvändighet måste vara representerad i överförmynderiet, synes det lämpligast att denna sakkunskap tillföres organisationen på så sätt, att som behörighetsvillkor för chefsbefattningen uppställs att vederbörande är lagfaren och förvärvat god erfarenhet i rättsliga angelägenheter. Dessutom bör han vara väl förfaren i praktiska värv. I övrigt kan särskilda behörighetsvillkor för överförmyndarna icke anses motiverade, utan det räcker med vissa allmänna egenskaper. För den händelse överförmyndarna skulle komma att utses genom val bör emellertid garantier skapas för att befattningarna blir tillfredsställande besatta. Detta kan lämpligen ske på det sättet att valet underställs myndighet för godkännande.

Sveriges juristförbund, som under hand tagit del av såväl förmyndarkammarens som stadens förslag, har funnit att förmyndarkammarens förslag står bäst i linje med den nuvarande ordningen. Jämväl *Sveriges advokatsamfund* anser det ligga närmast till hands att skapa en särskild institution, ett överförmynderi, inom vilket finnes fast anställda överförmyndare, vilka tillsättes såsom stadens tjänstemän efter förtjänst och skicklighet och efter ansökningsförfarande.

Stockholms stad har i sitt av stadsfullmäktige avgivna yttrande — med överlämnande av stadskollegiets utlåtande nr 410/1954, vari finnes intagna

jämväl yttranden av flera av stadens övriga förvaltningsmyndigheter — tillstyrkt en omorganisation av förmyndarkontrollen i Stockholm på sätt, som förordats av föredragande borgarrådet. Till grund för dennes ståndpunkt ligger huvudsakligen dels ett av kammarkontoret, stadskansliets organisationsavdelning och lönedirektören gemensamt utformat tjänsteutlåtande och dels ett yttrande av direktionen för rätts- och polisväsendet.

Kammarkontoret, stadskansliets organisationsavdelning och lönedirektören har i sitt gemensamma utlåtande förklarat sig icke kunna biträda utredningsmannens förslag till förmyndarkontrollens organisation i Stockholm med hänsyn till förslaget såväl principiella som praktiska och ekonomiska konsekvenser. Härom anföres:

Utredningen har i motiveringen till sitt förslag lagt stor vikt vid att överförmyndarverksamheten i Stockholm handhaves såsom ett förtroendeuppdrag på samma sätt som i riket i övrigt. Goda skäl finnas för denna uppfattning. Samtidigt har utredningen funnit, att krav på speciella och utmärkta kvalifikationer måste ställas på innehavarna av överförmyndarbefattningarna i huvudstaden. Att utredningen fäst synnerlig vikt härvid framgår på olika sätt. Bl. a. har övervägts särskilda anordningar för att säkerställa att befattningarna erhålla tillräckligt kvalificerade innehavare. I sådant syfte har diskuterats att uppställa särskilda behörighetsvillkor eller kompetenskrav eller ock att reglera själva valförfarandet. Utredningen uttalar sig för ett offentligt ansökningsförfarande men har dock stannat vid att icke framföra förslag till någon formell reglering av valet av överförmyndare. Man understryker likväl angelägenheten av att överförmyndare är förtrogen med juridisk eller ekonomisk verksamhet och anför, att »det vore olämpligt, om nomineringen av kandidater till överförmyndariet i Stockholm, på samma sätt som gäller i fråga om besättandet av andra förtroendeposter i huvudstaden, bleve beroende av vederbörandes kommunalpolitiska verksamhet och anciennitet». Vidare framhålles nödvändigheten av att överförmyndare avstår från annat förvärvsarbete samt att han omväljes för flera 4-årsperioder.

Enligt kammarkontorets m. fl:s mening innebär denna utredningens argumentation en inre motsägelse. Principen att överförmyndarskapet är en förtroendeuppgift kan rimligen icke realiseras annorledes än på det sätt, efter vilket stadsfullmäktige meddelar de lekmanmässiga förtroendeuppdragen. Dessa grunder för förtroendeval föreligger icke, om det skall tillämpas sådana rigorösa behörighetsvillkor, som utredningen förutsätter, och sådant formellt ansökningsförfarande, som utredningen förordar. Ej heller är dessa grunder förenliga med det tvång till omval, som uppgiftens karaktär närmast fordrar om man liksom utredningen utgår ifrån att överförmyndariet skall bli vederbörandes enda sysselsättning och försörjning. Därest utredningsmannens förslag antoges, torde det i praktiken icke komma att tillämpas såsom avsetts. Härom anför kammarkontoret m. fl. följande.

Det kan förmodas, att den faktiska tillämpningen sker efter endera av följande två alternativ. Antingen tillämpas utredningens intentioner i fråga om kvalifikationsvillkor och valförfarande. Karaktären av förtroendeval försvinner då och kvar står det för kommunalförvaltningen egenartade resultatet, att de heltidstjänstgörande, välkvalificerade tjänstemän, som skola vara överförmyndare, efter ansökningsförfarande utses direkt av stadsfull-

mäktige. Eller också utses överförmyndarna efter sedvanliga politiska grunder. De kompetenskrav och behörighetsvillkor i övrigt, som uttalats, kunna då knappast tillgodoses, däribland naturligtvis ej någon garanti för att tillgodose kravet på återval för att säkra kontinuiteten i arbetet.

Kammarkontoret m. fl. uttalar vidare, att man kan utgå ifrån att den av utredningsmannen förslagna ordningen — tvärt emot vad utredningsmannen antagit — i verkligheten kommer att draga ännu högre kostnader för staden än nuvarande organisation. Det bör i detta sammanhang påpekas, att överförmynderiet eljest i vårt land genomgående fungerar utan kostnad för kommunen.

Härefter övergår kammarkontoret m. fl. till att behandla frågan, hur förmyndarkontrollen i Stockholm lämpligast bör vara anordnad. De framhåller, att de kritiska synpunkter som förut anförts har utgått från den förutsättningen, att staden skall ha ett ekonomiskt ansvar och intresse i sak för överförmyndarverksamhetens organisation. Det kan visserligen hävdas, att denna verksamhet i och för sig icke är en kommunal förvaltningsuppgift. Det kan då ligga nära till hands att förfäktat den mening, att staden icke skall ha något ekonomiskt ansvar för verksamheten, utan att denna, i likhet med vad annorledes äger rum, får utövas enligt det av lagen anvisade huvudalternativet, d. v. s. i överförmyndarnas egen regi såsom en självbärande rörelse. Övervägande skäl, bl. a. det sociala ansvaret, synes dock tala för att Stockholms stad, i likhet med vad utredningsmannen föreslagit, ekonomiskt svarar för förmyndarkontrollen och reellt får ansvara för verksamhetens handhavande. Därvid torde det dock vara ett rimligt krav, att organisationen anordnas på ett sätt, som staden finner i sak ändamålsenligt, och så att staden icke till skillnad mot övriga kommuner i landet belastas med en nettokostnad eller i varje fall, att denna kostnad blir så liten som möjligt.

På de allmänna grunder som utredningsmannen anført ansluter kammarkontoret m. fl. sig till uppfattningen, att förmyndarkontrollen i Stockholm liksom annorstädes bör erhålla karaktären av en förtroendeuppgift. Likaså biträdes uppfattningen, att denna verksamhets karaktär i Stockholm medför vissa speciella krav på överförmynderiets organiserande. Det gäller sålunda att finna en lösning, som tillgodoser dessa båda syften och som icke medför högre kostnader, än att de så vitt möjligt täckes av de staden tillkommande överförmyndararvodena.

I ändamål att tillgodose dessa krav förordar kammarkontoret m. fl. följande organisation. Handhavandet av förmyndarkontrollen anförtros åt en nämnd, förslagsvis kallad förmynderskapsnämnden, bestående av tre ledamöter jämte suppleanter, vilka väljes efter sedvanliga politiska grunder av stadsfullmäktige för två år i sänder. Nämnden skall i likhet med vad som nu gäller för förmyndarkammaren vara överförmyndare i Stockholm. Till sitt förfogande skall nämnden ha ett kansli under ledning av en chef med juridisk utbildning och goda ekonomiska insikter. Beslutanderätten och ansvaret för såväl förmynderskapsärenden som ärenden rörande kansliets

administration skall tillkomma nämnden. För att underlätta ärendenas handläggning och befordra snabbheten i besluten skall, liksom nu sker, beslutanderätten i vissa förmynderskapsfrågor delegeras till en var av ledamöterna och vissa tjänstemän. Nämndledamöterna — liksom kanslichefen — skall ha bestämda mottagningstider för att upprätthålla den personliga kontakten med förmyndare och myndlingar. Bestämmelser i ovannämnda hänseenden avses skola komma att intagas i instruktion för nämnden, antagen av stadsfullmäktige och fastställd av Konungen. Den rättsliga kontrollen över förmynderskapsärendenas behandling skall i enlighet med vad utredningen föreslagit utövas av rådhusrätten.

Förutom kanslichefen torde kansliet böra bestå av ytterligare tre tjänstemän med ekonomisk sakkunskap, vilka var för sin rotel har att granska redovisningar, komplettera ansökningar, verkställa erforderliga utredningar och i övrigt förbereda ärendena samt föredraga desamma för respektive nämndledamöter eller i nämnden. Huvuddelen av arbetet kommer sålunda att åvila kansliet, under det att beslutanderätten och ansvaret lägges på nämndledamöterna och kanslichefen. För fullgörande av det expeditionella arbetet å kansliet bör detta utrustas med viss biträdespersonal. Med en rationell organisation av detta arbete synes möjligt att begränsa biträdespersonalen till en kontorsskrivare, ett kanslibitråde och fyra kontorsbiträden. Härjämte torde en expeditionsvakt erfordras.

Kammarkontoret m. fl. framhåller slutligen, att det av dem framlagda förslaget innebär att överförmyndarverksamheten kommer att utövas av förtroendemän, valda helt efter de principer, varigenom förtroendet kommer till uttryck i det offentliga livet, och med biträde av väl kvalificerade tjänstemän. Verksamheten torde med förslagets realiserande givas en sådan fast organisation som omnämndes i direktiven för utredningen. Förslaget kommer dessutom att innebära rimligare kostnader i förhållande till utredningsmannens förslag.

Direktionen för rätts- och polisväsendet — som vid avgivandet av sitt utlåtande haft tillgång till rådhusrättens och förmyndarkammarens yttranden — har tillstyrkt kammarkontorets m. fl:s förslag samt därvid understrukt vikten av att ledamöterna av nämnden för förmyndarkontrollen utses med särskild hänsyn till förmyndarärendenas stora ekonomiska och sociala vikt; anciennitetssynpunkter och partipolitiska intressen bör träda i bakgrunden.

Beträffande vissa detaljfrågor har direktionen tillstyrkt ändringar i förslaget. Sålunda bör den nya nämnden, med hänsyn till de arbetsuppgifter som skulle åvila densamma, enligt direktionens mening benämnas överförmyndarnämnden. Då överförmyndarna i allmänhet utses för fyra år och då det med hänsyn till arbetsuppgifternas art är angeläget att nämndledamöterna under en längre tid får syssla med dessa frågor bör mandattiden även för Stockholms del bli fyra år. Vidare är direktionen tveksam, om ej biträdespersonalen är för knappt tillmätt.

Föredragande borgarrådet har anfört, att utredningsmannens förslag innebär ett försök att utforma förmyndarkontrollen i Stockholm i nära an-

slutning till rikslagstiftningen. Såsom kammarkontoret m. fl. anfört låter sig emellertid förslaget svårigen inpassas i de för Stockholms stad rådande speciella förhållandena. Påtaglig risk finnes för att denna lösning i praktiken ej blir vad utredningsmannen eftersträvat. Borgarrådet är därför ej benägen att förorda utredningsmannens lösning. Han kan ej heller tillstyrka det av förmyndarkammaren framlagda förslaget, vilket skulle innebära, att förmyndarkontrollen även fortsättningsvis skulle helt handhavas av tjänstemän. Mot detta alternativ talar också, att dessa tjänstemän sannolikt skulle i praktiken komma att intaga en isolerad ställning inom den kommunala tjänstemannakarriären med avsevärda risker för rekryteringen. Kammarens förslag skulle för övrigt innebära, att stadsfullmäktige skulle komma att tillsätta ordinarie tjänstemän hos staden, något som vore helt främmande för huvudstadens kommunala förvaltningssystem.

En lämplig avvägning mellan de olika synpunkterna synes ha skett i det av kammarkontoret m. fl. framlagda alternativet. Därigenom skulle förmyndarkontrollen i princip få karaktären av en förtroendeuppdrag med ansvaret hos en kommunalvald nämnd, som till sitt förfogande skulle få ett kansli med en kvalificerad chef. Systemet skulle låta sig väl infogas i den allmänna förvaltningsorganisationen för Stockholms stad. För egen del förordar därför borgarrådet, att detta alternativ lägges till grund för den nya organisationen.

Grundtanken är, att ansvaret för kontrollen skall helt åvila nämnden. Detta i förening med ärendenas art och sättet för deras handläggning kommer att ställa särskilda krav på nämndens ledamöter, och borgarrådet förutsätter, att stadsfullmäktige vid val av dem beaktar detta. Nämndledamöterna skall ha viss daglig mottagningstid för allmänheten, och deras uppgifter i övrigt torde även bli relativt tidskrävande. Borgarrådet förutsätter därför, att ersättning skall utgå till dem efter relativt generösa grunder.

Vidare anför borgarrådet:

Mot den nuvarande organisationen av förmyndarkontrollen i Stockholm har gjorts den invändningen, att förmynderskapsassessorerna i regel blott tjänstgöra en kortare tid i kammaren, som regel tre år, och sedan övergå till någon annan avdelning av rådhusrätten, vilket medfört en bristande kontinuitet. För att undvika alltför tät personombyten i den nya nämnden bör därför såsom rätts- och polisdirektionen — — — föreslagit mandat-tiden i den nya nämnden sättas till fyra år mot två år enligt kammarkontorets m. fl:s förslag. Detta innebär visserligen ett avsteg från den i allmänhet tillämpade mandattiden inom kommunalförvaltningen i Stockholm. Undantag därifrån finnas emellertid redan. Som en följd av reglerna i sjukhuslagen för riket har exempelvis sjukhusdirektionen fyraårig valperiod. Rikslagstiftningen för förmyndarkontrollen motiverar också den längre perioden; överförmyndarna för riket i övrigt skola nämligen utses för fyra år i taget. Jag förordar även förslaget om att antalet nämndledamöter sättes till tre jämte lika många suppleanter. Nämnden bör inom sig utse ordförande.

Det nya organet skulle enligt förslagsställarna benämnas förmynder-

skapsnämnden. Då emellertid nämnden skall vara överförmyndare i Stockholm, förordar jag i likhet med direktionen för rätts- och polisväsendet, att den kallas överförmyndarnämnden. Förmynderskapsnämnden är en delvis missledande benämning liksom för övrigt förmyndarkammaren, som numera icke har om hand förvaltning av förmyndarmedel utan är en överförmyndarkammare.

I princip skall den nya nämnden vara det ansvariga överförmyndarorganet i Stockholm. Av praktiska skäl har emellertid förslagsställarna förutsett, att vissa arbetsuppgifter skall delegeras till nämndledamöterna liksom till kanslichefen och kansliets tjänstemän i övrigt. Förebild härför finnes i föräldrabalkens bestämmelser om delegation av beslutanderätten för förmyndarkammarens del.

Närmare bestämmelser om delegationsrätten har förutsatts skola intagas i en av stadsfullmäktige antagen och av Kungl. Maj:t fastställd instruktion för nämnden. Så snart Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut föreligger i frågan, bör staden utarbeta ett förslag till en sådan instruktion. I detta sammanhang får ställning tas till delegationsbestämmelsernas närmare gestaltning, ersättningen åt den blivande nämndens ledamöter samt utformningen i detalj av nämndens kansli. Redan nu vill borgarrådet emellertid framhålla, att man med hänsyn till de krav på juridiska och ekonomiska insikter och på personliga kvalifikationer, som måste ställas på kanslichefen, bör utgå ifrån att denna placeras på chefslöneplan. I fråga om behovet av personal i övrigt anser borgarrådet i likhet med rätts- och polisdirektionen det icke vara uteslutet, att det av kammarkontoret m. fl. framlagda förslaget till personalstat kan komma att visa sig vara för snävt tilltaget.

Överståthållarämbetet har yttrat, att ämbetet stannat för att ansluta sig till stadens förslag, samt anfört:

Ämbetet vill härvid understryka vikten av att till ledamöter i överförmyndarnämnden utses personer, som uppfylla högt ställda krav på duglighet, erfarenhet och omdöme. Valet bör träffas med särskild hänsyn till förmyndarärendenas stora ekonomiska och sociala vikt. Icke heller betydelsen av tillgång till juridisk sakkunskap får underskattas — allra minst i en stad som Stockholm med dess mångskiftande och icke sällan med invecklade rättsfrågor förenade förmyndarärenden. Stadens förslag har även velat tillgodose kravet härpå genom att juridisk utbildning skall vara ett behörighetsvillkor för befattningen som nämndens kanslichef. Nämndledamöterna skola enligt förslaget ha viss daglig mottagningstid för allmänheten. Utan att närmare taga ställning till omfattningen härav vill ämbetet betona vikten av att ledamöterna ägna tid åt den personliga kontakten med förmyndare och myndlingar.

Stadens förslag innebär, att nämnden i viss utsträckning skulle kunna delegera beslutanderätten till ledamöterna och till kansliets tjänstemän. Bestämmelserna angående denna delegationsrätt har förutsatts skola närmare utformas i en av stadsfullmäktige antagen och av Kungl. Maj:t fastställd instruktion för nämnden. Ämbetet vill framhålla vikten av att denna delegationsrätt blir klart utformad och att omfattningen av densamma be-

stämmed med hänsyn till det ansvar som är förenat med handläggningen av förmyndarärenden.

Sveriges juristförbund har kritiskt granskat stadens förslag och anser, att man med kännedom om det sedvanliga arbetssättet i stadens nämnder, där ledamöterna har att fatta beslut i förekommande ärenden efter föredragning av tjänstemän, måste anse det vara olyckligt, om en liknande ordning skulle introduceras i förmynderskapsfrågor. Förbundet fortsätter:

Nu gällande bestämmelser förutsätta personlig kontakt och förtroendefullt samarbete mellan den enskilde förmyndaren och överförmyndaren. Att åstadkomma sådant resultat i en s. k. förmynderskapsnämnd torde komma att visa sig ogörligt. All sannolikhet talar för att den direkta kontakten med förmyndaren och allmänheten kommer att handhas av tjänstemännen. Visserligen föreslås, att nämndledamöterna jämte kanslichefen skola ha bestämda mottagningstider. Såvitt nämndledamöterna angår torde emellertid bestämmelsen härom sakna berättigande. Den som icke helt ägnar sig åt att göra sig förtrogen med de förmynderskap, som sortera under honom, kan nämligen icke anses ha möjlighet att taga ställning till de speciella problem och ofta mycket svårbedömbara spörsmål, som åtskilliga förmynderskap erbjuda. Den av staden tänkta anordningen är därför i denna del förbunden med väsentliga brister.

Det föreslagna systemet medför att just personer, som utredningsmannen funnit det olyckligt att utse till överförmyndare, kommer att väljas till befattningarna, nämligen sådana, som står i tur på grund av kommunalpolitisk verksamhet och anciennitet. Som slutomdöme om stadens förslag vill förbundet framhålla, att detsamma måste bedömas som en produkt, i stort sett oförenlig med förmynderskapslagstiftningens anda och såsom sådan betänkelig att omsätta i praktiken.

Departementschefen. Kontrollen över förmyndare och gode män i Stockholm utövas av förmyndarkammaren, vilken består av borgmästaren och fyra assessorer i rådhusrätten. Denna anordning, vilken är historiskt be- tingad, skiljer sig från vad som gäller i samtliga övriga kommuner i riket, där kontrollen utövas av kommunalvalda överförmyndare.

Både i samband med tillkomsten av 1924 års förmynderskapslagstiftning och under tiden därefter har olika meningar yppats om lämpligheten av att bibehålla förmyndarkammaren såsom organ för det allmännas kontroll över förmyndarvården. Enighet synes numera råda om att kammaren på ett förtjänstfullt sätt fullgör sina åligganden. Mot det gällande systemet kan dock riktas anmärkningar av principiell natur.

Främst kommer härvid i betraktande de olägenheter som sammanhänger med att borgmästaren och förmynderskapsassessorerna, jämte magistratsrådmannen, bildar den avdelning av rådhusrätten, som har att utöva förmynderskapsdomstolens åligganden. I förmynderskapslagstiftningen stadgas, att förmynderskap skall stå under tillsyn både av överförmyndare och av rätten. Förmyndare förordnas och entledigas av rätten. Den omedelbara

tillsynen över förmyndares förvaltningsåtgärder utövas av överförmyndaren. Vissa viktigare ärenden, främst frågor om försäljning av omyndigs fasta egendom eller inteckning däri, skall dock, efter yttrande av överförmyndaren, prövas av förmynderskapsdomstolen. Rätten skall vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden. För att få en betryggande kontroll över förmyndarvården har sålunda domstolen ställts över och vid sidan av överförmyndaren. Då förmyndarkammaren och rådhusrättens förmynderskapsavdelning delvis är identiska, kommer utövningen av dessa funktioner i Stockholm icke att innefatta samma kontroll som gäller för landet i övrigt. För att motverka olägenheterna härav vidtogs år 1942 den extraordinära anordningen att förmyndarkammaren ställdes under Svea hovrätts tillsyn. Mot denna anordning kan göras både principiella och praktiska invändningar.

Även i organisatoriskt hänseende är det nuvarande systemet förbundet med vissa nackdelar. Det har sålunda framhållits, att rådhusrättens skyldighet att besätta assessorstjänsterna i kammaren medför olägenheter för befordringsgången i rådhusrätten. Svårigheter har yppats att rekrytera dessa tjänster, och ombyte av förmynderskapsassessorer sker oftare än vad fallet är beträffande överförmyndare på andra orter. Detta är ägnat att medföra bristande kontinuitet i arbetet. I den år 1949 inom Stockholms stadskansli framlagda rationaliseringsutredningen anfördes bl. a. att, då ledamöterna av förmyndarkammaren jämväl fungerar såsom ledamöter av förmynderskapsdomstolen, deras arbete blir splittrat på alltför många uppgifter. Då dessutom de flesta och mest tidsödande arbetsuppgifterna synes vara sådana, som icke ovillkorligen kräver domarkompetens, blir denna personal mindre väl utnyttjad.

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 december 1954 har jag nyligen tillkallat sakkunniga för att verkställa utredning rörande rådhusrätternas framtida ställning och därmed sammanhängande spörsmål. En förutsättningslös prövning härav torde för Stockholms vidkommande icke kunna äga rum, så länge det nuvarande sambandet mellan rådhusrätten och förmyndarkammaren består. Att kammaren, i händelse av rådhusrättens förstatligande, skulle bli statlig, samtidigt som förmyndarkontrollen i alla andra kommuner utövas av kommunalvalda överförmyndare, kan nämligen icke vara en lämplig utväg.

På grund av vad sålunda anförts finner jag, i likhet med utredningsmannen, att förmyndarkammaren icke längre bör bibehållas såsom kontrollorgan för förmyndarvården i Stockholm. Då det gäller att ersätta förmyndarkammaren med ett annat organ, erbjuder sig i första hand den lösningen att förmyndarkontrollen, enligt det i lagen angivna huvudalternativet, utövas av överförmyndare, som uppbär arvoden av de omyndiga och själva bestrider sina kostnader. Såsom utredningsmannen anført torde emellertid förhållandena i Stockholm vara sådana, att denna utväg icke är lämplig. Kontrollen bör därför organiseras av staden, som skall äga uppbära arvoden. Det av utredningsmannen utarbetade förslaget, vilket bygger på

denna princip, har i vissa hänseenden ytterligare bearbetats hos stadens myndigheter. Då det förslag, som staden därvid kommit fram till, väl tillgodoser de krav som bör ställas på förmyndarkontrollen i Stockholm, anser jag detta kunna godtagas.

Förmyndarkontrollen i Stockholm bör alltså omhänderhavas av en av stadsfullmäktige vald nämnd, bestående av tre ledamöter jämte suppleanter. Såsom föredragande borgarrådet förordat bör nämnden kallas överförmyndarnämnden och dess ledamöter jämte suppleanter — i överensstämmelse med vad som gäller om överförmyndare i allmänhet — väljas för en tid av fyra år. Nämnden skall vara överförmyndare i Stockholm; dock skall beslutanderätt få delegeras till ledamot eller tjänsteman. Tillsynen över att nämnden fullgör sina åligganden kommer att enligt vanliga regler utövas av rådhusrätten såsom förmynderskapsdomstol.

Sedan principiell ställning tagits till förmyndarkontrollens framtida organisation i Stockholm, torde erforderliga administrativa bestämmelser få utarbetas. Beträffande frågan om delegation har man härvid att utgå från att ansvaret för tillsynen över förmynderskapen skall ligga hos nämnden. Det torde vara lämpligt att förmynderskapen uppdelas på ledamöterna. Dessa får därigenom en ställning motsvarande en överförmyndares. Ärenden av större vikt bör de emellertid icke avgöra själva, utan dessa bör företagas vid sammanträde med hela nämnden. Delegation till tjänsteman bör avse att i enlighet med nämndens principbeslut avgöra enklare ärenden.

Enligt stadens förslag kommer överförmynderiet i Stockholm att naturligt ansluta sig till stadens förvaltning i övrigt. I likhet med föredragande borgarrådet och överståthållarämbetet vill jag understryka vikten av att till ledamöter i nämnden utses personer, som är väl kvalificerade för uppdraget. Resultatet av reformen torde till väsentlig del vara beroende av att nämnden till sitt förfogande får en tillräcklig kansliorganisation. Det synes icke erforderligt att i detta sammanhang ta ställning till det organisationsförslag som framlagts av kammarkontoret m. fl. Det ankommer på Stockholms stad att förse nämnden med det kansli som visar sig vara behövt.

IV. Specialmotivering till lagförslagen

I enlighet med vad i det föregående anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken. Vidare erfordras ändring i 5 § promulgationslagen till föräldrabalken, vartill förslag jämväl uppgjorts. De inom justitiedepartementet utarbetade lagförslagen har fogats såsom bilaga (*Bilaga A*)¹ till detta protokoll. Till jämförelse återgives även utredningsmannens författningsförslag (*Bilaga B*) och det av föredragande borgarrådet förordade (*Bilaga C*). Beträffande de föreslagna lagändringarna får jag, utöver vad som framgår av den tidigare framställningen, anföra följande.

¹ Denna bilaga, som överensstämmer med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här utelämnats.

1. Förslaget till lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken

19 kap.

2 §.

I sin gällande lydelse innehåller denna paragraf i första stycket bestämmelserna, att i Stockholms stad överförmyndare icke skall utses och att vad om överförmyndare stadgas skall gälla förmyndarkammaren. Härefter följer stadgandet om förmyndarkammarens rätt att, i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar i vissa fall delegera sin myndighet till någon kammarens ledamot eller tjänsteman eller annan lämplig person, som rådhusrätten utses. Andra stycket innehåller en föreskrift av innebörd att Svea hovrätts tillstånd erfordras för att ledamot av förmyndarkammaren och den, till vilken kammarens beslutanderätt enligt första stycket delegerats, skall få av rådhusrätten förordnas till förmyndare eller god man.

Departementschefen. I det inom justitiedepartementet upprättade lagförslaget har i denna paragraf angivits, att i Stockholm skall finnas en överförmyndarnämnd. Närmare regler om denna nämnd har upptagits i en ny paragraf sist i kapitlet, betecknad 16 §.

Stadgandet i det nuvarande andra stycket av 2 § tillkom i anledning av ett förslag av 1938 års sakkunniga och infördes genom lagen den 12 juni 1942 om ändring av 13 § promulgationslagen till förmynderskapslagen. I enlighet med de direktiv som lämnats de sakkunniga hade dessa till övervägande upptagit jämväl frågan om lämpligheten av att befattningshavare vid Stockholms rådhusrätt av rådhusrätten förordnades att vara förmyndare eller god man. De sakkunniga ansåg sig emellertid icke böra framlägga något förslag om förbud däremot utan förordade en mindre ingripande regel. De anförde, att förmyndarkammarens egna ledamöter genom sin dubbla ställning av överförmyndare och medlemmar av förmynderskapsdomstolen intog en vida starkare ställning beträffande förmynderskapsvården än andra ledamöter av Stockholms rådhusrätt, ledamöterna av andra rådhusrätter eller ordförandena i häradsrätterna. I den mån en medlem av Stockholms förmyndarkammare utövade ett förmynderskap eller ett godmanskap, över vilket Stockholms rådhusrätt utövade tillsynen, förenade han funktioner såsom förmyndare, överförmyndare och medlem av förmynderskapsdomstolen. Ett dylikt hopande på en hand av befogenheter syntes böra undvikas. De sakkunniga ansåg därför, att förbud borde utfärdas för medlemmar av förmyndarkammaren — med vilka de personer som fått rådhusrättens uppdrag att utöva överförmyndarfunktioner borde jämnställas — att annat än i vissa angivna undantagsfall, avseende huvudsakligen nära anförvanter, innesha under förmyndarkammaren lydande förmynderskap eller uppdrag som god man. Departementschefen anförde, att behovet av undantag från förbudet kunde tillgodoses genom stadgande att sådant undantag fick medgivas av hovrätten. I enlighet med vad departementschefen sålunda anført fick bestämmelsen sin nuvarande utformning.

Regeln är således betingad av det personella sambandet mellan förmyndarkammaren och rådhusrätten i dess egenskap av förmynderskapsdomstol. Genom den nu föreslagna reformen brytes detta samband. Beträffande riket i övrigt finnes icke något motsvarande förbud för överförmyndarna. I 17 § andra stycket överförmyndarkungörelsen sägs för det fall att överförmyndaren själv är förmyndare eller god man för någon inom det distrikt, för vilket han utsetts, att det åligger ersättaren att fullgöra tillsynen över förmynderskapet eller godmanskapet.

Enligt 16 § första stycket i förslaget skall bl. a. bestämmelserna i 19 kap. 8 § i tillämpliga delar gälla ledamot i överförmyndarnämnden. I 8 § andra stycket stadgas — såvitt nu är i fråga — att ledamot av rådhusrätt, som arbetar å endast en avdelning, ej må vara överförmyndare i staden. Detta stadgande är enligt vad som framgår av förarbetena till detsamma analogivis tillämpligt jämväl å ledamot av förmynderskapsavdelning i rådhusrätt, som arbetar på flera avdelningar. Härav följer, att ledamot av förmynderskapsavdelningen vid Stockholms rådhusrätt ej får vara ledamot av överförmyndarnämnden. Att ledamot av förmynderskapsavdelningen ej får utan särskilt — av Kungl. Maj:t meddelat — tillstånd vara tjänsteman hos överförmyndarnämnden framgår av 9 § 1 mom. andra punkten i kungl. kungörelsen den 31 oktober 1947 med vissa bestämmelser angående rådhusrätt och magistrat (nr 825). Ytterligare må påpekas det hinder mot uppkomsten av ett personellt samband mellan förmynderskapsavdelningen och överförmyndarnämnden som innefattas i rättegångsbalkens regler om domarjäv; sålunda framgår av 4 kap. 13 § 7. sagda balk att domare är jäviga att handlägga mål, om han hos annan myndighet än domstol tagit befattning med saken. Vad sålunda stadgas om mål gäller jämlikt 11 § lagen den 20 december 1946 om handläggning av domstolsärenden (nr 807) även i fråga om sådana ärenden.

På grund av vad sålunda anförts läres anledning saknas att behålla en särregel av detta slag för Stockholms vidkommande. Bestämmelser om huru skall förfaras därest ledamot av överförmyndarnämnden — eller tjänsteman till vilken beslutanderätt delegerats — själv kommer att inneha förmynderskap eller godmanskap, som står under överförmyndarnämndens tillsyn, torde få utfärdas på administrativ väg. Det nuvarande andra stycket av paragrafen har således utgått ur förslaget.

14 §.

Första stycket av paragrafen i dess nuvarande lydelse innehåller stadgandet om rättens — d. v. s. förmynderskapsdomstolens — allmänna övervakningsplikt i avseende å överförmyndaren. Vidare uttryckes här den förut omnämnda särregeln, att denna tillsyn beträffande förmyndarkammaren utövas av Svea hovrätt.

Departmentschefen. Skäl torde saknas att beträffande den allmänna övervakningen av överförmyndarnämndens åligganden stadga en ordning som

avviker från den beträffande överförmyndare i allmänhet gällande. Överförmyndarnämnden bör således stå under tillsyn av Stockholms rådhusrätt. På grund härav har särregeln i 14 § första stycket andra punkten utgått.

16 §.

Föredragande borgarrådet har i sitt författningsförslag upptagit de huvudsakliga bestämmelserna om överförmyndarnämnden i 2 §. Beträffande detta förslag må hänvisas till bilaga C.

Borgarrådet har beträffande första och andra styckena i sitt förslag anfört, att överförmyndarnämnden skall fungera såsom en vanlig kommunal nämnd, för vilken lagen den 15 juni 1935 om kommunalstyrelse i Stockholm (nr 337) skall gälla med de undantag som är betingade av de speciella förhållandena. Utöver vad som stadgas i de allmänna författningarna om förmyndarkontrollen skall gälla av Stockholms stadsfullmäktige antagna och av Kungl. Maj:t fastställda specialregler för överförmyndarnämnden. Rörande femte stycket har föredragande borgarrådet uttalat, att han är tveksam huruvida — såsom hittills varit fallet beträffande förmyndarkammaren — frågan om rätt för överförmyndarnämnden att eftergiva överförmyndararvode kan bestämmas i administrativ ordning. Föredragande borgarrådet förordar, att bestämmelser härom upptages i lagen.

Departementschefen. I 2 § har, såsom förut nämnts, stadgats, att i Stockholms stad i stället för överförmyndare skall finnas en stadens nämnd, kallad överförmyndarnämnden. Härav följer, att vad som i allmänhet gäller i fråga om stadens nämnder skall — i den mån annat ej är särskilt föreskrivet — gälla i avseende å överförmyndarnämnden; sålunda åligger det staden att bestrida kostnaderna för nämnden, och i den mån nämndens verksamhet icke omfattas av rättens övervakningsplikt blir nämnden underställd stadskollegiets myndighet.

I första stycket av 16 § har stadgats, att överförmyndarnämnden skall bestå av tre ledamöter. Dessutom har vissa uppräknade paragrafer i 19 kap. gjorts tillämpliga å ledamot i nämnden. Dessa lagrum upptar i huvudsak bestämmelser om valförfarande, mandattid, behörighet, avsägelse rätt, entledigande, ersättare och ämbetsansvar. Vidare har föreskrivits, att vad som i övrigt stadgas om överförmyndare skall äga motsvarande tillämpning å nämnden, varjämte intagits en föreskrift om delegationsrätten. Den hittillsvarande möjligheten att delegera beslutanderätt jämväl till annan lämplig person, som rådhusrätten utser, har aldrig begagnats och torde böra utgå.

I andra stycket första punkten uttryckes stadens rätt att uppbära överförmyndararvodena.

Genom kungl. brev till överståthållarämbetet den 10 januari 1947 (nr 5) har Stockholms stad bemyndigats att efterskänka eller nedsätta överförmyndararvoden i sådana fall, där skyldighet att utgiva dylikt arvode är för myndlingen eller hans familj förenad med avsevärd olägenhet eller där

eljest särskilda skäl föreligger för eftergift. Möjlighet att bereda dylik eftergift synes böra finnas även i fortsättningen. Emellertid torde i princip anses gälla, att kommun ej utan stöd av särskilt stadgande äger ge avkall på ekonomisk rättighet. Enligt hittills gällande ordning har såväl stadens rätt till överförmyndararvoden som dess befogenhet att eftergiva sådana arvoden reglerats på administrativ väg. Enligt det nya systemet grundar sig stadens rätt till överförmyndararvoden på allmän lag. Därför lärer jämväl befogenheten att eftergiva dylikt arvode böra regleras i lag. I andra stycket andra punkten av denna paragraf har föreskrivits, att staden äger eftergiva överförmyndararvode, då särskilda skäl därtill föreligger. Bestämmelse om delegation till överförmyndarnämnden att besluta i sådana ärenden torde icke behöva upptagas i lag.

20 kap.

33 och 40 §§.

Förevarande paragrafer innehåller dels regler om fullföljd av talan mot överförmyndarens beslut och mot hovrättens beslut i bl. a. ärende som förut handlagts av överförmyndaren och dels vissa undantagsregler i sådant hänseende beträffande förmyndarkammaren.

Departementschefen. Av föreskriften i 19 kap. 16 § första stycket, att vad om överförmyndare stadgas skall äga motsvarande tillämpning å överförmyndarnämnden, följer att de allmänna reglerna i dessa lagrum jämväl avser nämnden. Särbestämmelserna rörande förmyndarkammaren har utgått ur förslaget.

Övergångsbestämmelserna

Vid ikraftträdandet av förevarande lagstiftning måste överförmyndarnämnden redan vara tillsatt. Det torde därför böra föreskrivas, att Stockholms stadsfullmäktige redan före ikraftträdandet skall välja ledamöter och suppleanter i nämnden. De regler som gäller i avseende å beslut av förmyndarkammaren och å beslut av hovrätten i ärende som först handlagts av förmyndarkammaren torde böra under övergångstiden behålla sin giltighet.

Den nya lagstiftningen torde böra träda i kraft den 1 januari 1957.

2. Förslaget till lag om ändrad lydelse av 5 § promulgationslagen till föräldrabalken

Departementschefen. Den skyldighet att utgiva bouppteckningsavgift i Stockholm som förelåg enligt äldre föreskrifter upphävdes genom kungl. brev till överståthållarämbetet den 30 december 1930 (nr 453) såvitt avsåg

dödsbon efter personer som avled efter ingången av år 1931. Den i förevarande lagrum intagna bestämmelsen om förmynderskap för underårig saknar därför tillämpning och bör utgå.

I enlighet med vad jag i det föregående anfört har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

- 1) *lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken; samt*
- 2) *lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 10 juni 1949 (nr 382) om införande av föräldrabalken.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslagen, av den lydelse bilaga A¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeeringsformen angivna ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg

¹ Denna bilaga, som är lika lydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Bilaga B.

Utredningsmannens författningsförslag**Förslag**

till

Lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 19 kap. 2 och 14 §§ samt 20 kap. 33 och 40 §§ föräldrabalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

19 kap.

2 §.

I Stockholms stad skall överförmyndare icke utses utan skall vad om överförmyndare stadgas gälla förmyndarkammaren. Dock må frågor om samtycke, tillstånd eller förordnande, varom sägs i 15 kap. 5, 8, 9, 10, 12 och 14 §§, i den mån Konungen därom förordnar å förmyndarkammarens vägnar upptagas och avgöras av någon dess ledamot eller tjänsteman eller annan lämplig person, som rådhusrätten utser.

Ledamot av förmyndarkammaren och den som är utsedd att i angivna hänseende fullgöra överförmyndares åligganden må ej, utan att Svea hovrätt givit tillstånd därtill, av rådhusrätten förordnas till förmyndare eller god man.

I Stockholm väljas överförmyndare till det antal, som efter förslag av staden bestämmes av Konungen. På rådhusrätten ankommer att förordna om förmynderskapens fördelning mellan överförmyndarna.

Det åligger staden att i ordning, som av Konungen godkännes, bestrida arvode åt överförmyndarna och de med deras verksamhet förenade kostnaderna; och äger staden uppbära belopp som avses i 12 §.

I övrigt skall vad i detta kapitel stadgas om överförmyndare i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande överförmyndarna i Stockholm.

14 §.

Rätten skall vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden. Med avseende å Stockholms förmyndarkammare utövas denna tillsyn av Svea hovrätt.

Rätten skall vaka över att överförmyndaren fullgör sina åligganden.

Överförmyndaren är — — — — — underkastad ämbetsansvar.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

20 kap.

33 §.

Talan mot — — — — — av beslutet.

Med avseende å talan mot beslut som Stockholms förmyndarkammare meddelar skall i stället för vad i första stycket sägs gälla vad som är föreskrivet om talan mot rättens beslut.

40 §.

Över hovrättens beslut i fråga som avses i 39 § må klagan ej föras. Samma lag vare med avseende å ärende som först handlagts av överförmyndaren. *Vad sist sagts gäller dock ej ärende som handlagts av Stockholms förmyndarkammare.*

Över hovrättens beslut i fråga som avses i 39 § må klagan ej föras. Samma lag vare med avseende å ärende som först handlagts av överförmyndaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957; dock skola bestämmelserna om val av överförmyndare och ersättare för dem äga tillämpning redan under år 1956, och skall med avseende å talan mot beslut av Stockholms förmyndarkammare samt mot hovrättens beslut i ärende, som handlagts av förmyndarkammaren, även efter lagens ikraftträdande gälla vad i äldre lag är stadgat.

Stockholm stad åligger att senast den 1 juli 1956 söka Konungens godkännande å ordningen för bestridande av omkostnaderna för överförmyndarverksamheten i Stockholm.

Förmyndarkammaren upphör vid denna lags ikraftträdande med sin verksamhet, och meddelar Konungen de bestämmelser som i anledning därav må erfordras.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 10 juni 1949 (nr 382) om införande av föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 5 § lagen den 10 juni 1949 om införande av föräldrabalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Arvode, varom förmäles i 19 kap. 12 § föräldrabalken, skall ej utgå till *Stockholms förmyndarkammare* beträffande sådant *förmyndarskap för underårig eller godmanskap*, som ställts under Stockholms rådhusrätts tillsyn i samband med inregistrering av bouppteckning, för vilken bouppteckningsavgift utgått.

Arvode, varom förmäles i 19 kap. 12 § föräldrabalken, skall ej utgå till *överförmyndare i Stockholm* beträffande sådant godmanskap, som ställts under Stockholms rådhusrätts tillsyn i samband med inregistrering av bouppteckning, för vilken bouppteckningsavgift utgått.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1957.

Föredragande borgarrådets förslag till författnings- ändringar

F ö r s l a g

till

Lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 19 kap. 2 och 14 §§ samt 20 kap. 33 och 40 §§ föräldrabalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

19 kap.

2 §.

I Stockholms stad skall överförmyndare icke utses, utan skall vad om överförmyndare stadgas gälla överförmyndarnämnden. Dock må frågor om samtycke, tillstånd eller förordnande, varom sägs i 15 kap. 5, 8, 9, 10, 12 och 14 §§, i enlighet med vad därom föreskrives i den av Konungen på förslag av Stockholms stadsfullmäktige fastställda instruktionen för nämnden, å nämndens vägnar upptagas och avgöras av någon nämndens ledamot eller tjänsteman.

Angående överförmyndarnämnden lända i övrigt till efterrättelse lagen om kommunalstyrelse i Stockholm, dock att ledamöterna jämte suppleanter skola väljas för en tid av fyra kalenderår, ävensom av Konungen på förslag av Stockholms stadsfullmäktige fastställt reglemente för överförmyndarverksamheten i Stockholm.

Ledamot av nämnden och tjänsteman, som avses i 2 § 1 stycket, må ej av rådhusrätten i Stockholm förordnas till förmyndare eller god man.

Det åligger staden att bestrida arvode åt nämndens ledamöter och kostnaderna för nämndens verksamhet; och äger staden uppbära belopp som avses i 12 §.

Stockholms stad äger genom överförmyndarnämnden efterskänka eller nedsätta överförmyndararvode i sådant fall, där skyldighet att utgiva dylikt arvode är för myndlingen eller hans familj förenad med avsevärd olägenhet eller där eljest särskilda skäl föreligga för eftergift.

14 §.

Rätten skall vaka över att överförmyndaren och i avseende å förmynderskapsvärden i Stockholm överförmyndarnämnden fullgör sina åligganden.

Överförmyndaren är i sin befattning med överförmyndarärenden underkastad ämbetsansvar, även om han eljest ej är underkastad sådant ansvar. Vad nu sagts gäller i Stockholm ledamot av överförmyndarnämnden samt tjänsteman, som avses i 2 § 1 stycket.

20 kap.

33 §.

Talan mot beslut av överförmyndare, ävensom mot beslut av överförmyndarnämnden i Stockholm i ärende rörande förmynderskap, föres skriftligen hos rätten inom två veckor från den dag klaganden erhöll del av beslutet.

40 §.

Över hovrättens beslut i fråga, som avses i 39 §, må klagan ej föras. Samma lag vare med avseende å ärende, som först handlagts av överförmyndaren.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956; dock skola bestämmelserna om val av överförmyndarnämnd i Stockholm äga tillämpning redan under år 1955. Med avseende å talan mot beslut av Stockholms förmyndarkammare samt mot hovrättens beslut i ärende, som handlagts av förmyndarkammaren, skall även efter lagens ikraftträdande gälla vad i äldre lag är stadgat.

Förmyndarkammaren upphör vid denna lags ikraftträdande med sin verksamhet, och meddelar Konungen de bestämmelser, som i anledning därav må erfordras.

F ö r s l a g

till

Lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 10 juni 1949 (nr 382) om införande av föräldrabalken

Härigenom förordnas, att 5 § lagen den 10 juni 1949 om införande av föräldrabalken skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

5 §.

Arvode, varom förmäles i 19 kap. 12 § föräldrabalken, skall ej utgå till Stockholms stad beträffande sådant godmanskap, som ställts under Stockholms rådhusrätts tillsyn i samband med inregistrering av bouppteckning, för vilken bouppteckningsavgift utgått.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1956.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 30 mars 1955.

Närvarande:

justitieråden LECH,
REGNER,
GÖSTA LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 29 mars 1955 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 mars 1955, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken; samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 10 juni 1949 (nr 382) om införande av föräldrabalken.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av e. o. hovrättsassessorn S. Petterson.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Harriet Stangenberg

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 31 mars 1955.

N ä r v a r a n d e :

Ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, LANGE.

Efter gemensam beredning med chefen för inrikesdepartementet anmäler t. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, lagrådets den 30 mars 1955 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 18 mars 1955 remitterade förslagen till

- 1) *lag om ändring i 19 och 20 kap. föräldrabalken; samt*
- 2) *lag om ändrad lydelse av 5 § lagen den 10 juni 1949 (nr 382) om införande av föräldrabalken.*

Med förmälan att lagrådet lämnat förslagen utan erinran hemställer föredraganden, att förslagen måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande, därvid föredraganden framhåller, att han icke har något att erinra mot att propositionen av riksdagen behandlas senare än under innevarande vårsession.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Axel Nilsson